

Rodna gruda

IZ VSEBINE: Naši izseljenci naj bodo zgled ustvarjalnega dela — *Ina Slokan*: In spet so se splele med nami pristrčne vezi — *Th. Speck, St. Luis*: Slovenci v St Luisu. — *Vera Petkovič: Valenci*: Tam, kjer pisana so polja — Rojaki iz Amerike na izletu po Sloveniji — *Cvetko A. Kristan*: Jugoslovanske bratske podporne organizacije v ZDA — *Anton Jurca, Detroit*: Ljudski običaji v Ameriki — Po domači deželi — *Prežihov Voranc*: Solzice — *Jože Šeligo*: S teboj (pesem) — *Vera*: Štirideset tisoč Jugoslovancev ob Tihem oceanu — *Jože Zelenec, Waukegan*: Po dolgih letih spet doma — *Antonija Krepin, Nois le Roi*: Pristrčna hvala za »Rodno grudo« — Domovina na tujih tleh — Dom in družina: *Jelka Urh*, Ohranimo našo lepo narodno nošo — Mladi rod: *Kristina Brenkova*: Brat in sestra (pravljica) — *Vida Brest*: Plava, plava barčica (pesem) — Pero izseljencev — Šport: Erjavec Francka, svetovna prvakinja v kegljanju

Naslovna slika: Jesen na Štajerskem, foto: inž. T. Budau, Ljubljana

NAŠE DARILLO NAROČNIKOM!

Tej številki smo priložili barvno prilogo, sliko »Jesen v domovini« barvno fotografijo Slavka Smoleja z Jesenic.

Državna založba Slovenije

v L j u b l j a n i

IZDAJA ŽE 10. LETO

znanstvena dela / knjižnico pravne fakultete / prirodnoznanstveno knjižnico / zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev / dela jugoslovanskih piscev / svetovne klasike / sodobne svetovne romane / knjižno zbirko »Klasje« / zbirko »Knjižna polica« / pedagoški tisk / knjižnico priročnikov za učitelje / zbirko učbenikov tujih jezikov / slovarje / knjižnico za vzgojo strokovnih kadrov / poljudno poučne in strokovne knjige / umetnostne publikacije / periodiko / razne časopise in revije / vse šolske knjige in muzikalije

IMA NA ZALOGI

učila, pripomočke in potrebščine za vse šole, vse vrste tiskovin, bogato izbiro potrebščin za pisarne, urade, ustanove, podjetja, organizacije itd.

DOBAVLJA

ve inozemske časopise, revije in knjige po originalnih cenah, ki jih obračuna po dnevnem tečaju na prostem trgu

NA ŽELJO

Vam pošiljamo jubilejni »KATALOG« knjižnih izdaj, ki je v tisku. Sporočite naslov Državni založbi Slovenije v Ljubljani, Mestni trg 26/...

OB 10-LETNICI

obstoja Državne založbe Slovenije se priporočamo svojim odjemalcem in čestitamo vsem sodelavcem.

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja desetkrat na leto. — Poštmina plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Francija: letno 500 frankov, polletno 250 frankov. — Belgija: letno 70 frankov, polletno 35 frankov. — Holandija: letno 5 guld., polletno 2,50 guld. — Zah. Nemčija: letno 8.40 mark, polletno 4.20 mark. — Argentina: letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Jugoslavija: letno 500 din, polletno 250 din. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva c. 5/1.

SLAVKO SMOLEJ: JESEN V DOMOVINI

RODNA GRVDA

Št. 9

OKTOBER 1955

LETO II.

*Naši izseljenci naj bodo zgled ustvarjalnega dela
pri krepitvi dobrih odnosov med narodi, zgled zavesti svojega
rodu in kreposti, ki krasi naše narode*

Ob Izseljenskem tednu, ki ga je praznovala Jugoslavija od 4. do 11. septembra, je predsednik Jugoslavije maršal Tito sporočil svoje tople pozdrave osem rojakom, ki so bili na obisku v domovini in so se udeležili proslav Izseljenskega tedna, kakor tudi vsem drugim našim ekonomskim izseljencem, ki delajo in žive v svetu. Njegovo poslanico v celoti objavljam.

Dragi prijatelji in tovariši!

V dneh, ko se v okviru proslave 10. obletnice osvoboditve naše države proslavlja pri nas slavno in veselo »Teden izseljencev«, bi hotel predosem toplo pozdraviti vse ljudi naše krvi, ki so ob tej priložnosti šli na dolgo pot, da bi obiskali svojo »staro domovino«, vsem udeležencem proslave, vsem članom naših izseljenskih matric in vsem ljudem jugoslovanskega porekla, ki žive v raznih državah sveta in ki so ohranili ljubezen do svoje stare domovine, pa sporočiti najtoplejše pozdrave in najboljše želje.

Patriotizem naših ekonomskih izseljencev, ki je bil izražen do naše države med narodnoosvobodilno vojno, ko je resnica o bojih narodov Jugoslavije prodirala v svet in ko je bila dobrodošla vsaka moralna in materialna pomoč našim izmučenim narodom in narodni vojski, so ohranili ti naši ljudje v svojih novih domovinah tudi po vojni. Pokazal se je ob raznih priložnostih in pomoč skoro milijon ljudi naše krvi, ki žive v raznih deželah sveta, največ pa v Združenih ameriških državah, v Kanadi in v državah Južne Amerike, je bila v opustošeni državi še posebno cenjena in koristna. Mnogi izmed teh moških in žensk so poleg moralne pomoči in največje osebne aktivnosti dajali in dajejo pogosto tudi največji del svojega imetja za hitrejši razvoj naše države in za zdravje naših ljudi tukaj. Zato smo bili in bomo vedno hvaležni našim bratom in sestram, onim, ki so se vrnili, da bi živeli skupno z nami, in onim, ki goje v daljnih deželah topla čustva za svojo staro domovino, za pomoč, ki so nam jo

izkazali med vojno in kasneje v tem ali onem pogledu.

Kol mlad kovinarski delavec sem bil tudi jaz nekoč eden izmed tistih, ki so krenili v daljni svet — v »fremd«, iskat kruha in dela, ki ga v naših siromašnih vaseh in krajih ni bilo. Spoznal sem v tem času in srečal v raznih državah mnoge naše ekonomske izseljence. Delil sem z njimi slabo in dobro v velikih tujih tovarnah,

doživljal in čutil sem kakor oni, pa so mi ti ljudje zato bližji s svojim tegobnim življenjem in delom. Zato vedno mislim, da dobro razumem njihova velika čustva hrepenenja po rojstnem kraju in ljudstvu, iz katerega so izšli, njihovo stališče do stare domovine in njihov odnos do nove domovine, v kateri žive s svojimi družinami.

Tudi sedaj po vojni sem imel priložnost srečati se s posameznimi našimi izseljenci. Mnogi izmed njih, ki ne morejo priti in ki prav tako toplo čutijo za svojo rodno grudo in za kraj svojih staršev in dedov, mi pišejo o sebi in svojem življenju, o svojih radostih in skrbeh in o svoji ljubezni do dežele, iz katere so izšli. Mnogi izmed teh ljudi so si ustvarili v novi sredi novo življenje in družine, pa so tudi svoje sinove, hčerke in vnuke vzgajali in jih vzgajajo v ljubezni do stare domovine.

Bili so časi v preteklosti, ko sicer ti ljudje naše krvi niso radi govorili o svojem poreklu in o deželi, iz katere so, ker politiki versajske Jugoslavije niso vodili dovolj skrbi za njen ugled in niti za boljše življenje njenih narodov. In ko je zaradi tega in takega reda, izpodjedena z izdajstvom in peto kolono, razpadla v aprilskih dneh leta 1941, so naši izseljenci mogli samo dvigniti glavo in molčati celo o oni stari slavi, ki so si jo naši narodi pridobili s junaškimi boji skozi vso svojo zgodovino, v svoji večni in do te vojne neustvarljivi težnji po svobodi in resnični enotnosti.

K sreči je ta čas le kratko trajal. Bile so sile, ki se niso pomirile s suženjstvom in iztrebljenjem, kakor se niso do vojne v boju za pravice delovnih ljudi pomirile z zatiranjem in brezpravnostjo. Te napredne sile so povedle ljudstvo Jugoslavije v vstajo in revolucijo in o tej borbi najpogosteje lačnih in bosih borec se je slišalo po vsem svetu. Borba narodov Jugoslavije je postala zgled v okupirani Evropi, kako se more tudi majhno ljudstvo kljub vsem težavam, grožnjam in nasilju upreti desetinam in desetinam divizij sovražne vojske, ako se zaveda, da sta v svobodi in enotnosti njegov smoter in njegova moč.

Narodi Jugoslavije so visoko dvignili svojo glavo, ki jo je okupator hotel odsekati, naši izseljenci pa so dvignjene glave podpirali ta boj in razširjali resnico o njem ter govorili s ponosom o sebi kot ljudeh naše krvi.

Skušali smo tudi v povojni dobi ugled, ki so si ga naši narodi pridobili s svojo borbo, ohraniti tudi v miru. S skrajnimi napori za napredek porušene, opustošene in zaostale države so narodi nove Jugoslavije postali še enkrat zgled, kako je treba graditi v miru, kakor so bili med vojno zgled, kako se je treba boriti. Nastale so in nastajajo stotine in stotine novih tovarn, hidrocentral, termoelektrarn in rudnikov, odpirajo se novi izviri nafte in drugega bogastva, ki ga skriva v sebi naša dežela. Grade se nove ladje, nove ceste in železnice. Točno je, da zahtevajo taka veličanska dela tudi nekatere žrtve, samozatajevanje in največje napore, točno pa je tudi to, da krepko korakamo naprej, da naši ljudje v nobenem kraju države ne umirajo zaradi lakote in da ne hodijo v druge dežele iskat si kruha. V svoji državi si grade sami sebi novo življenje.

Zato verujemo, da nas razumejo ljudje naše narodnosti, ki se v ljubezni do svoje stare domovine vračajo k nam, pa morda tukaj niso takoj in vedno našli pogojev, ki so jih imeli v državi,

iz katere so prišli. Mi smo skušali predvsem ustvariti pogoje, da bi vrednost presežnega dela naših ljudi ostala v naši državi, da bi sami povečini predelovali svoje surovine. Sedaj smo pri kraju naše osnovne kapitalne graditve. Mnoga naša podjetja že delajo in dajejo značne prispevke k splošnemu narodnemu dohodku. Sedaj postopno in vse bolj pospešamo pozornost naglemu dviganju življenjskega standarda naših delovnih ljudi in ustvarjanju proizvodov za široko potrošnjo. Res je, da je življenjski standard naših ljudi, vzet v celoti, že znatno večji kakor pred vojno, da bo sedaj čedalje hitreje naraščal in da bi bil že mnogo višji, ako ne bi bili poleg podedovane zaostalosti in drugih velikih težav izpostavljeni raznim elementarnim nezgodam, zaradi katerih smo skoraj v vseh letih po vojni morali upazati žito, maščobe in sladkor, kar smo pred vojno sami izvažali.

Ako bosta v svetu zmagala razum in dobra volja, ako bo perspektiva miru in dobrih odnosov med narodi in državami dovedla do tega, da bi tesno sodelovali med seboj in živeli brez želja po tujem, hodili po svojih potih in se ne vmešavali v zadeve drugih, bo moglo človeštvo, z njim pa tudi naša država odvajati manj sredstev za orožje in več za boljše življenje. To boljše življenje bo po zaslugi tega naglo ustvarjeno. Narodi imajo pravico do miru, zato ga tako vztrajno tudi zahtevajo, posamezniki pa, ki žele iz katerihkoli vzrokov kaj drugega, se morajo umakniti pred to splošno močno voljo.

Naša država bo še nadalje ostala borec za mir, za miroljubno sodelovanje in aktivno koezistenco, pri čemer je že skupno med drugimi velikimi in majhnimi narodi, ki imajo enake težnje, ustvarila lepe rezultate. Mir se danes ne kaže izmučenemu človeštvu kot neustvarljiva želja, temveč kot pravica, o kateri odločajo narodi in ne posamezniki.

Ali je potrebno še podrobneje govoriti, kaj pomeni perspektiva trajnega miru za vse narode sveta v tej atomski dobi? Seveda ni potrebno, ker vsakdo pozna vrednost tega in nasprotne možnosti uničenja. Ako pa je volja za okrepitev miru ona vez, ki naj v bodoče veže vse narode sveta ne glede na njihov notranji sistem, je treba govoriti, pa ne samo govoriti, temveč tudi vztrajno in stalno iskati novih načinov spoznavanja, zbliževanja in sodelovanja med narodi raznih držav. To poudarjam zaradi tega, ker vidim v naših ekonomskih izseljencih takšno možnost za ustvarjanje čvrstih medsebojnih zvez med našimi narodi in narodi držav, v katerih žive. Oni naj bi bili to, kar združuje, kar bo pripomoglo k boljšemu vzajemnemu spoznanju naših narodov in držav. Da bi to mogli, je potrebno na eni strani, da so zgled lojalnosti in spoštovanja do države, v kateri žive, da so zapestni in dobri njeni državljani, na drugi strani pa je potrebno, da so točno in pravilno obveščeni o današnjem življenju v njihovi stari domovini. Pri tem ne mislim, da bi morali biti nekakšni propagandisti našega družbenega sistema, ker smo mnenja, da ima vsaka država svojo lastno pot razvoja. Mislim vse to, kar ustvarja življenje ljudstva, iz katerega izvirajo ti naši ljudje v daljnih deželah.

Kakšne so oblike in možnosti za okrepitev teh zvez in za aktivnost naših izseljencev v smeri, ki sem jo omenil? To je v glavnem to, kar je bilo že doslej, samo širše vzeto, globlje zajeto,

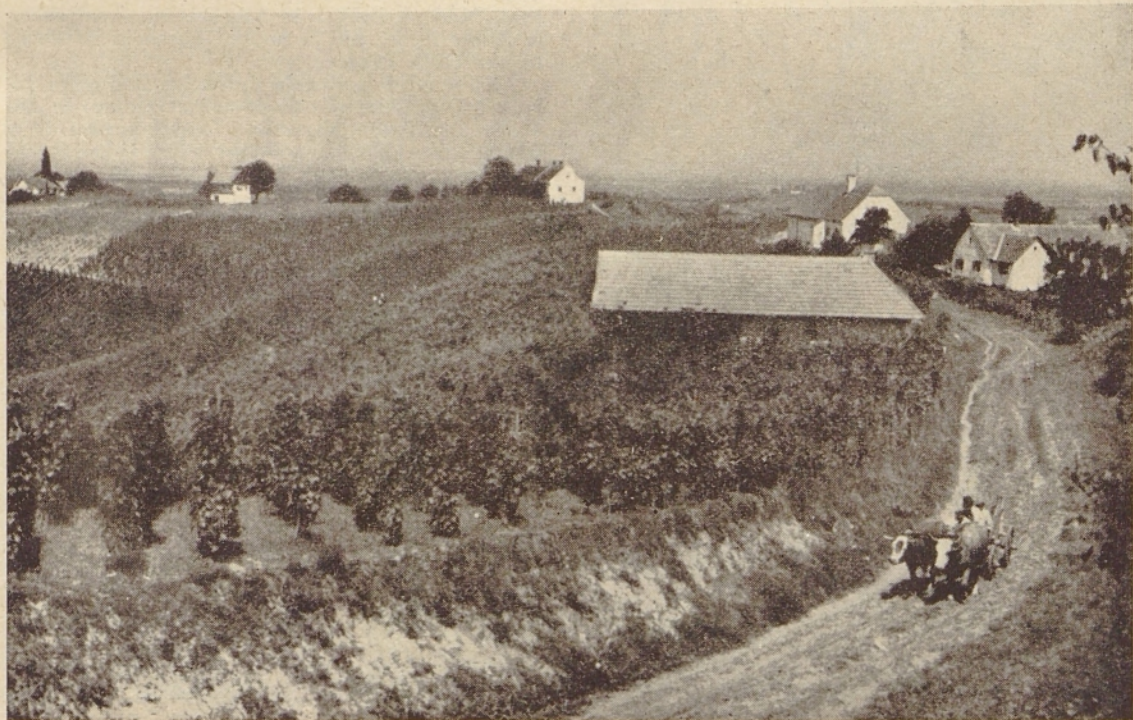
bolje organizirano in trajno vzdrževano. Z dopisovanjem z rojaki in prijatelji v naši državi, s pravilnim pisanjem v izseljenskem tisku in informiranjem naše javnosti o žioljenju izseljencev v knjigah, brošurah in po radiu, z ohranitvijo znanja in učenja našega jezika v mešanih družinah, z medsebojnim gostovanjem folklornih skupin, zlasti pa s pomočjo izseljenskih matic ter s posameznimi in skupinskimi obiski v naši državi se bodo vsi dobronamerni ljudje naše krvi v izseljeništvu seznanili še bolje z našim žioljenjem in z našimi težnjami ter bodo na ta način mogli še več delati za zblizanje med nami in državami, v katerih žive. Na ta način bodo prav tako trajno in bolj izrazito ohranili tudi ona posebna obeležja, ki odlikujejo naše narode, in bodo mogli ob očitni stvarnosti vzgajati tudi svoje otroke v ljubezni do države in ljudstva, iz katerega izvirajo.

Vse to je potrebno, dragi moji tovariši in prijatelji izseljenci, tudi zaradi vas in zaradi naše države. Naša država je majhna po številu svojega prebivalstva in milijon ljudi naše krvi izven nje predstavlja njen znaten del. Kakšna velika država morda ne bi posvečala pozornosti takim skupinam svojih ekonomskih izseljencev, ali pa bi si prizadevala, da bi jih izkoriščala za druge namene. Mi pa medtem želimo, da bi bili vsi naši izseljenci prežeti z najvišjimi ideali miru, mirnega dela in sodelovanja z vsemi narodi sveta. V tem smo bili že doslej in hočemo tudi nadalje ostati zgled drugim. Kljub vsem težavam so naši narodi to mogli doseči predvsem po zaslugi svoje enotnosti, zaradi katere so odstranjevali in odstranjujejo vse, kar jih je v preteklosti razdvajalo. Nacionalnega vprašanja, nacionalne mržnje, verske nestrpnosti in raznih drugih razlogov za

medsebojne prepire pri nas ni več, složno delo in enaka skrb za vse kraje in ljudi sta podlaga našega napredka in bodočnosti. Naša želja bi bila, da v malem tudi naši ekonomski izseljenci ustvarijo tak medsebojni odnos in da izločijo iz svojih vrst one, ki so zaradi osebnih in sebičnih razlogov sovražno razpoloženi proti naši državi in narodom, ter postanejo tako kot jarni delavci zgled ustvarjalnega dela za krepitev medsebojnih odnosov, kot osebnosti pa zgled zavesti o sebi, o svojem poreklu in krepostih, ki krase naše narode.

Ako bomo tako delali in živeli za take smotre, bomo še bolj pripomogli k ugledu, ki ga naša država uživa po svetu. Naše ljudstvo, dasi maloštevilno, bo postalo v zgodovini veliko po idealih, za katere se bori, to pa so ideali, ki jih je sprejelo že ose človeštvo. Mi tu skušamo doseči, da bi se tudi ljudje naše krvi, ki so držabljeni v drugih deželah, ponašali z našim delom in z našimi ustvaritvami v dobro naših narodov in vsega sveta, želeli pa bi prav tako, da bi se tudi mi ponašali z delavnostjo in uspehi teh ljudi jugoslovanskega porekla. Želeli bi tudi, da bi v vrstah naših ekonomskih izseljencev, ker novega dotoka ne bo več kakor prej, zrasli v ponos naše države še mnogi sladni ljudje, kakor sta bila Tesla in Pupin, kakor so ugledni književniki in umetniki Adamič, Kristan, Balokovič, Kunčeva in drugi, ki so svoje žioljenje posvetili blaginji človeštva in ponesli ime Jugoslavije in Jugoslovancev po vsem svetu.

V imenu vseh naših ljudi tukaj vam pri tem delu v dobro naše države in držav, v katerih živite, v dobro naših narodov ter vas in vaših družin želim še enkrat mnogo uspeha in vsakršno osebno srečo!«

Motiv iz Stajerske

Del velike množice, ki je prisostvovala festivalu v Trbovljah. Spredaj rojaki in predstavniki Slovenske izseljenske matice

Naš drugi »Izseljenski teden« je za nami. Večina dragih znancev rojakov, ki so letos po dolgih letih prišli od vseh strani sveta na obisk v rojstno domovino, se je medtem spet vrnila nazaj v svoje daljne domove. Toda še vedno so vsi živi pred nami, kakor da ni nikjer dalj, ki nas ločuje. Gledamo jih smehljajoče in vedre, slišimo jih, kako navdušeno pojo na izletih naše lepe narodne pesmi. Se vedno nam zveni v ušesih njihov poslednji, tako pristrčno izrečen »Na svidenje!« Naše dlani so vse tople od poslednjega stiska rok. Dragi, res, lepo je bilo! Na svidenje!

Predsednik Slovenske izseljenske matice Ivan Regent med govornom v Trbovljah

In spet so se spletle

Da, naša letošnja srečanja na tleh rojstne domovine so spet splekla med nami in vami nešteto pristrčnih, toplih novih vezi, kar se je pokazalo zlasti ob prireditvah »Izseljenskega tedna«, ki ga je vsa Jugoslavija res lepo praznovala.

Ta teden, ki je bil praznovan v okviru desete obletnice osvoboditve Jugoslavije in mu je bila v lep uvod topla poslanica predsednika Jugoslavije maršala Tita, je imel na sebi nadih nečesa veličastnega in obenem pristrčno toplega, domačega. Predolgo bi bilo, če bi opisovali vse prireditve, ki so bile prirejene v Sloveniji v tistih dneh. Vse lepe, pristrčne skupne sprejeme, družabne večere, koncerte in nastope, ki so jih organizirale za rojake podružnice Slovenske izseljenske matice v posameznih krajih.

PRAZNIK RUDARSKIH TRBOVELJ

V rudarskih Trbovljah, od koder je pred desetletji odšlo največ naših ljudi za kruhom v daljno tujino, je bila letos v Sloveniji osrednja izseljenska prireditev. 2. september je bil praznik rudarskih Trbovelj. Popoldne so postale trboveljske ceste živa mravljišča. Množice so se stekale proti letnemu telovadišču društva »Partizan«, kjer je bila velika kulturna prireditev.

Nad pet tisoč zasavskih rudarjev in njihovih družinskih članov se je zbralo na velikem, lepem prostoru in med njimi številni rojaki. Med slednjimi je bila večina izseljencev iz Francije, ki jih je največ doma iz Trbovelj in okoliških krajev.

Za uvod je zaigrala delavska godba na pihalu trboveljske »Svobode-center«, nato je navzoče izseljence in druge goste pozdravil v imenu trboveljskega pododbora Izseljenske matice Anton Kukovič. Za njim je toplo pozdravljen spregovoril navzočim predsednik Slovenske izseljenske matice tov. Ivan Regent, ki je

Priljubljeni radijski umetniki pred nastopom

med nami prisrčne vezi

naglasil, da je Izseljenski teden namenjen izseljencem, da bi spoznali in znali ceniti našo stvarnost, da bi se seznanili z našimi uspehi in da bi razumeli naše težave in naše napore. Obenem je namenjen tudi našim ljudem, da bi se spoznali z izseljenci, da bi spoznali njihove skrbi, njihove težave in njihove probleme in zlasti, da bi razumeli, kako globoko je zakoreninjena v srcih naših izseljencev ljubezen do domovine, ljubezen do zemlje, ki jih je rodila in jih nekdanj ni mogla prehraniti...

Nato je rojake in predsednika Matice pozdravil podpredsednik trboveljske občine Slavko Borštner, nakar se je razvil pisan spored, pri katerem so sodelovali: mešani pevski zbor »Svobode II« iz Trbovelj ter priljubljeni umetniki ljubljanskega radija, ki jih dobro poznajo zlasti rojaki iz evropskih dežel iz popularne Izseljenske radijske oddaje, Fantje na vasi, Gorenjski kvartet, peva Danica Filipič in France Koren ter umetnik na harmoniko Avgust Stanko. Spored je bil pester in izredno bogat, navdušenje pa pristno in prisrčno. Zlasti navdušeno so pevcem in godcem ploskali rojaki iz Francije, ki so jih radijski umetniki letos poletli obiskali.

V BEOGRADU ZAKLJUČNE PRIREDITVE

Tudi v Beogradu, kjer so bile 10. in 11. septembra zaključne prireditve »Izseljenskega tedna«, se je zbralo mnogo izseljencev iz vseh republik Jugoslavije in iz raznih strani sveta. Prireditve v Beogradu je organiziralo Udruženje povratnika Srbije ob sodelovanju izseljenskih matic iz drugih republik Jugoslavije. Slovensko izseljensko matico sta na prireditvah zastopala predsednik Ivan Regent in tajnik Albert Švagelj. V skupini slovenskih izseljencev sta bila tudi člana glavnega odbora Slovenske izseljenske matice povratnik iz Kanade Lojze Zdravje in povratnik iz Argentine Franc Kurinčič.

Mešani pevski zbor delavskega društva »Svobode« je zapel vrsto lepih pesmi

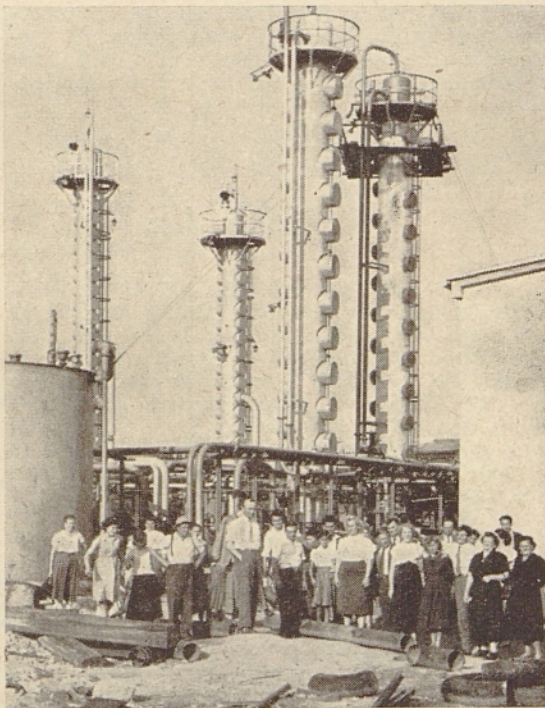

Predstavniki Slovenske in Hrvatske izseljenske matice ter Udruženja povratnika Srbije v prostorih Udruženja v Beogradu

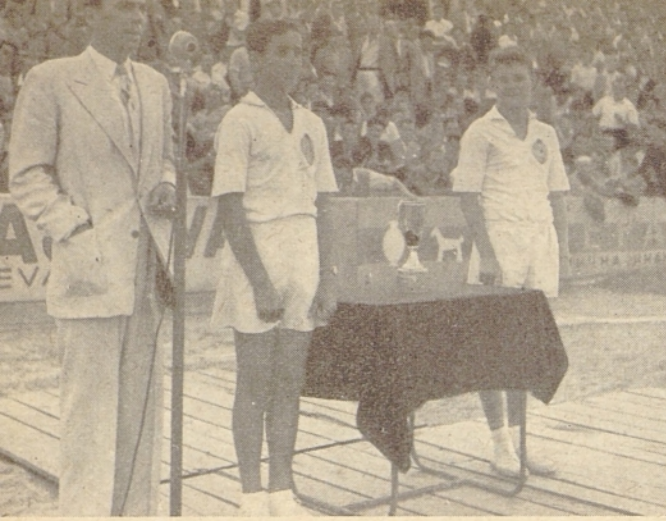
V soboto zvečer je bil na stadionu v Tašmajdanu

VELIK KULTURNI FESTIVAL

Prisotne je pozdravil tajnik Udruženja povratnika Srbije Jovan Djajić, ki je orisal pomen »Izseljenskega tedna«. Nato se je začel razvijati bogat in pester spored, na katerem so z narodnimi plesi in igrami nastopile priznane folklorne skupine iz Srbije, Hrvatske, Bosne in Hercegovine ter Makedonije. Slovenijo je lepo predstavil radijski trio: peva Dana Filipičeva in Franc Koren in umetnik na harmoniko Avgust Stanko, ki so nastopili v slovenskih na-

Prekmurci izseljenci pri ogledu nove Degazolinaže v rudniku nafte pri Lendavi

Nad 55 tisoč gledalcev, med njimi številni izseljenci, se je zbralo na nogometni tekmi za Izseljenski pokal. Tajnik Udruženja povratnika Srbije J. Djajić sporoča po mikrofону izid tekme in čestita zmagovalcu — moštvu Crvene zvezde, ki si je priborilo Izseljenski pokal

rodnih nošah. Lepe slovenske pesmi, ki sta jih zapela pevca, so žele mnogo prisrčnega, toplega navdušenja.

PRED 55.000 GLEDALCI BITKA
ZA »IZSELJENSKI POKAL«

V nedeljo so se že v prvih popoldanskih urah začele stekati množice Beograjčanov na veliki moderni stadion JLA na Banjici, kjer sta se za »Izseljenski pokal« in za prvenstvo Jugoslavije spoprijeli najboljši beograjski nogometni moštvi Crvena zvezda in Partizan. V ogromni areni se je zbralo nad 50.000 gledalcev, med njimi številni izseljenci. Ob napeti pozornosti gledalcev, ki se je stopnjevala od trenutka do trenutka, je zmagovalo moštvo Crvene zvezde in si zasluženo priborilo zlat »Izseljenski pokal«.

SLOVENC I V ST. LUISU

Industrijsko mesto St. Luis leži ob reki Mississippi. Slovenska naselbina, ki šteje danes okrog 800 oseb, je bila tukaj ustanovljena v letu 1890. Prvi slovenski naseljenci v tem mestu so bili rojaki Janez Lukežič, Anton Bukovec in Joe Kambič. Delali so v pivovarni. Šele leta 1905 je odprl gostilno Janez Lukežič, ki je tako postal prvi slovenski obrtnik v tem kraju. Pozneje so mu sledili drugi in danes imamo v St. Luisu precej slovenskih trgovin.

V društvih so se Slovenci v tem mestu začeli udeleževati šele v letu 1903, ko je bilo ustanovljeno društvo Srca Jezusovega Kranjske slovenske jednote. Leta 1909 je temu društvu sledilo Društvo sv. Alojzija, ki je spadalo k Jugoslovanski katoliški jednoti. To društvo se danes imenuje Ameriška bratska zveza. Zdaj deluje v St. Luisu še Društvo planinski raj, ki spada k Slovenski narodni jednoti, in društvo »Edinost«. Imeli smo tudi pevska in dramska društva. Zenske pa smo vključene v Krožek progresivnih Slovenk in Žensko zvezo.

SVEČAN SPREJEM PRI PREDSEDNIKU
BEOGRAJSKE OBCINE

Zvečer je priredil predsednik beograjske občine Miloš Minić izseljencem in drugim udeležencem svečan sprejem v prostorih najlepšega beograjskega hotela Majestic. Sprejema so se udeležili tudi številni predstavniki beograjskega javnega in političnega življenja, med njimi predsednik komisije za izseljence pri Zveznem izvršnem svetu Lidija Sentjurčeva.

V prisrčnih razgovorih so rojaki, ki so se zbrali iz vseh strani sveta in domovine, obujali spomine na težke in vesele dni, ki so jih preživeli. V teh dneh so se med mnogimi spletle nove, tople, prijateljske vezi, ki prav gotovo niso in ne bodo popustile, čeprav so mnogi med njimi medtem spet odšli daleč v tuje kraje, kjer žive njihove družine.

Tako je bil uspešno in lepo zaključen naš letošnji »Izseljenski teden«.

Ina Slokan

Skupina slovenskih izseljencev na svečanem sprejemu, ki ga je priredil predsednik beograjske mestne občine Miloš Minić

Od ustanoviteljev slovenskih društev živi danes še Jožef Kramar, ki je pripadal Društvu Srca Jezusovega, Luis Praprotnik in Luis Speck od Društva sv. Alojzija ter Jožef Dolenc od Društva planinski raj.

Podnebje je pri nas podobno kakor v stari domovini. Mesto St. Luis je znano po botaničnem vrtu, ki se imenuje Shaw Garden, in zoološkem vrtu, ki je tretji največji na svetu. Mesto je prav v osrčju Združenih držav, v njem je največje železniško križišče, iz katerega se kakor trakovi prepletajo proge na sever in jug, vzhod in zahod.

Takšno je v glavnih potezah mesto, kjer zdaj živim. Čeprav sem tukaj že dolgo, mi vse mišli uhajajo daleč v moj mali rojstni kraj Turje pri Hrastniku. Ob mali cerkvi sv. Štefana počivajo oče, dva bratca in sestra. Tako rada bi še enkrat stala na tistem gričku, od koder je tako lep razgled.

Domovina, kako si mila, kako sladki so spomini na te...

Therese Speck, St. Luis, Ma.

TAM

kjer pisana so polja,
kjer v nebo kipe planine...

Nekaj vtisov z drugega letošnjega
Putnikovega izleta po lepi Sloveniji.

Start — pred »Putnikom« v Ljubljani. Na-
smejani spremljevalec Savo ugotovi: devetintri-
deset nas je, torej vsi, lahko gremo. Ivan glasno
zahupa. On in avtobus izgledata odlično, kar
pomeni zaupnico šoferju. Predstavi se še »Putni-
kova« Anca ali Mucà, kakor jo zaradi njene
ljubeznivosti po vsej pravici kličejo. Nekateri
rojaki se med seboj že poznajo; sicer pa malo
potrpite, skoraj bomo vsi kot ena sama družina.

Urežemo jo po vrhniški cesti proti Postojni.
Tiho hodimo po Postojnski jami. Cudež narave
osuplja naše oči: ali je pravljica ali film? Ne,
resnica je. Jama je edinstveni podzemski biser,
ki ga je vredno pogledati. Kapniki vseh oblik se
prelivajo od snežno belih, sinjih, do zamolklo
rdečih barv. Veličastna prirodna koncertna dvo-
rana, zavese in čipke, ki sta ji sfkala kamenje
in voda — vse to daje globok vtis. Še vedno
zamišljeni nad razkošjem narave potujemo proti
Portorožu.

Izletniki izvlečejo iz torbic skrivne stekle-
ničke, ki so jim jih dali na pot domači »za vsak
slučaj« in kaj kmalu so bili rojaki v živahnem
razgovoru. Soseđa Agnes Bohinc iz Chicage mi
zaupa, da so jo v Ihanu klicali Nežika. Prav te
dni jo je v rojstni vasi tako iznenada poklical
nekdo, čigar glas je nekoč prav rada slišala. »To
je bilo nekdanj...« pravi Agnes, zamahne z roko
in v spomin na mlada leta zorneva enega. Pogo-
varjava se še o njeni poti v svet, o življenju in
delu Slovencev v Ameriki.

Prekinil naju je rojak Matt Kirn iz North
Chicaga. Ne spominjam se več, na kateri vmesni
postaji je bilo, vem le, da tistega vedrega tre-
nutka in rojaka Kirna, duše našega izleta, ne
bomo nikdar pozabili. Matt postane pevovodja.
Kot da smo skupaj že nekaj let, ga ubogamo in
poslušamo. In glejte uspeh: nismo še v Porto-

rožu, že znamo novo pesmico, ki jo imenujemo
svojo izletniško himno. Prinaša veselo razpolo-
ženje in nas spremlja povsod. Z njo pozdravimo
vsak kraj, z njo se povsod poslovimo.

»Ne tako! »Bumbarda« se zapoje višje,« uči
Kirn z živahnim dirigiranjem, a mi pojemo:

Suha muha kumrna,
bumbardija, bumbarda...

Prišli so prišli štirje biriči,
pa so vlekli to muho po griči.
Suha muha...

Prišli so prišli štirje žandarji,
pa so to suho muho zvezali.
Suha muha...

Prišli so prišli, štirje mesarji,
pa so to suho muho zaklali.
Suha muha...

Prišel je prišel štajerski Miha,
pa je poslušal, če muha kaj diha.
Suha muha...

Prišel je prišel štajerski Jože,
pa je potipal, če ima muha kaj kože.
Suha muha...

Prišle so prišle štajerske dekcle,
en dan so kuhale, drug dan pa pekle.
Suha muha...

Prišla je prišla faroška dekla,
pa je odnesla pljučka in jetra.
Suha muha...

Prišli so prišli štirje komarji,
pa so kosti pod mizo zmetali.

Suha muha kumrna,
bumbardija, bumbarda,
suha muha kumrna,
bumbardija bumbarda...

Takole so peli o suhi muhi kumrni...

S »Suho muho« preženemo tudi najmanjše nezadovoljstvo izletnikov, saj jo poje še mlada izletnica Esca Stella, ki sicer ne zna slovensko, ker je rojena in šolana v Ameriki. Prav tako se naša himna priljubi najmlajši potnici Jennie Perko; tako, da se dekletki, čeprav v sebi neenaki družbi, počutita iz dneva v dan bolj veseli in ose bolj naši.

Na poti v skriti medgorski kotichek lepote, v Trenti, nas spremlja Soča »bistra hči planin«. Ujčič Ivanka, orla primorska rojakinja, predlaga, da zapojemo »Soča voda je šumela«. Kristalno čista zelena reka nam v spremljavo šepeta zgodbo našega ljudstva, katero je tođ nekoč desetletja trpelo nasilje italijanskih fašistov.

Med potjo proti Gorenjski se ustavimo v partizanski bolnišnici »Franja« pri Cerknem. Ni lahko povzpeli se v to sotesko herojstva naših borcev; a ko se rojaki vračajo, so srečni, da so videli, kar se verjeti ne da, dokler ne vidiš z lastnimi očmi. Gospa Mary Auguštín iz Clevelanda ima že enainsemdešest let, a ko se vrača iz »Franje«, žari v njenem navdušenju in občudovanju tisti mladostni ogenj, ki je našim partizanom v tistih težkih dneh dajal toliko moči in vere v zmago. Auguštínovo kličemo »mamica«, a je kot dekle, ki hoče vse videti in vedeti ter ji noben napor ni odveč.

Nepozabna vožnja čez pisana polja — in na Gorenjskem smo... Tržiški fantje so pripravili presenečenje. Nadose prirčno nas sprejmejo na hribčku v centru mesta, čisto po naše, z dobro kapljico in gorenjskimi šopki. Ogledamo si tovarno kos in srpov, s tipično staro kovačnico, kjer delovni kolektiv pokloni rojakom v spomin luksuzno izdelano koso. Pri kosilu Tržičani urežejo nekaj poskočnih, gorenjsko dekle lepo zapoje, in lica naših izletnikov so žareča kot nageljni in rožmarin, katerega so jim Gorenjke pripelje na prsi. Zapeljemo se še na Ljubelj, na mejo Jugoslavija—Avstrija, in si med potjo ogledamo »Gorenjski Dachau«, kjer so Nemci v drugi svetovni vojni imeli svojo zloglasno taborišče s krematorijem, v katerem je dalo svoja življenja najp več Francozov.

»Po jezeru bliz Triglava...«, zadoni pesem in čolnič plava, v njem pa ljudje, ki so v tujini dolga leta s trdim delom zlagali denar na kupček zato, da bi še enkrat obiskali svojo rodno zemljo

Urednik Rodne grude Tomo Brejc in uslužbenci Matice in Putnika z rojaki v Smarješkah Toplicah

in da bi videli njen najlepši biser — Bled. Od tu se potegnemo v Bohinj, kjer se v tiho gora razliva dolgo Bohinjsko jezero. Kjer v nebo kipe planine, prislunhno še silni pesmi slapa Savice ob izviru Save Bohinjske. Z obiskom počastimo tudi rojstno hišo velikega moža, pretega slovenskega pesnika Franceta Prešerna na Vrbi, ter spomenik trpljenja slovenskega ljudstva, grobove talcev v Dragi in Begunjah.

V gradu Borl pri Ptujju obedujemo. Po pristnih ajdovih žgancih diši. Zadovoljno vihanje z nosovi in še poseben izraz zadovoljstva na obrazih gospe in gospoda Verbič, ki imata pečenk in pohanja dobolj! No, enoglasni »hura« za žgance bomo pri nadaljnjih izletih upoštevali. Na Borlu je tudi za oči dovolj paše. Z lepe izletniške točke vidimo preko Drave oso Štajersko.

Ogledamo si izkapanine iz rimske dobe v Sempetru v Savinjski dolini, na kratko zdravilišče Doberno, mesto Maribor, in naš prvi uspeh avtomobilske industrije tovarno avtomobilov v Teznu pri Mariboru. Tu imajo seveda moški glavno besedo. Kirnova nerazdružljiva prijateljca Bartel Andrew in Zalar Jože, pa še Repovž Franc in Prijatelj Louis — sami naši dobri simpatični fantje, strokovnjaško ogledujejo vozila in nimajo kaj kritizirati. Ti rojaki so na izletu zelo zadovoljni, a mirni. Posebno Prijatelj je vedno zamišljen. Pa mi modro razloži: »Kdor prav uživa lepoto, ta navadno molči.«

Nikakor pa mi ne gre v glavo zakaj, ko potujemo iz Štajerske, še naš Matija Jarc, ki je pri 75 letih vedno po fantovsko razpoložen, vedno za pesem in ples pripravljen, zdaj molči. »Ali vam sinoči v Rogoški Slatini niso bili všeč slovenski sirovi štruklji.« ga vprašam. »O, so, so!« Da, v Rogoški Slatini smo bili vsi z vsem zadovoljni, saj je to veliko zdravilišče z naravnimi urelci izredno lepo urejeno.

Ali Matijo teži nekaj drugega. »Vso noč nisem »spal,« mi potoži; »razmišljal sem, kako morete tako starega in grdega moža imeti vsi tako radi.« Njegove dobre, temne oči mežikajo, ker solze silijo vanje. Ko ga bolje pogledam, vidim, da so njegov dobrodušni obraz razrezale brazde trpljenja. In kako ne, saj je v devetinsitiridesetih letih v tujini s trdim delom spravil na noge deset otrok, pri tem pa imel še več nesreč, požarov in podobno; je na pol oglušel in oslepel, ostal vdovec in zdaj sam v North Chicagu sanja o tistih letih, ko je na vasi v Lokovici pri Brezovici hodil s svojima prijateljema dekletom pod okna. »Drugi dan so rekli vaščani, kako so sinoči fantje lepo prepevali,« mi pripoveduje Matija, »mi pa smo bili samo trije.« Potem pa konča: »Zdaj pa sem daleč v Ameriki in edino veselje mi je slovenski Narodni dom, kjer lahko še pojemo in balinamo kot nekoč...« Menda ne bi rad več govoril o tem, kajti iznenada spremeni lice in z zategnjenim vaškim, a dobrim glasom začne: »Ko so fantje proti vasi šli...«

Na poti iz Štajerske proti Dolenjski prečkamo del Hrvaške. V vasi Kumrovec nas na majhni beli kmečki hiši zaustavi skromen napis: »Tu se je rodil tovariš Tito.«

V Smarjeških Toplicah na Dolenjskem... spet diši po štrukljih. Naše drage izletnice Podboj Josipina, Gerlica Josipina, Stavanja Fani, Stua Alojzija, Košir Ivanka, Vodičar Mary in Jazbec Agnes, same dobre gospodinje, ugotav-

Tolikšno družino si je ustvaril rojak Matija Jarc v Chicagu. Manjka še sin Bill

ljajo, da so odlični. Še naša nadose prisrčna Kranjc Ana, ki jo kličemo »teta«, je zadovoljna. Sicer je ona zadovoljna z vsem, le pri jedi je skromna in mi ji nagajamo, da čuva vitko linijo. Pa ji to ni potrebno, z njeno židahnostjo, poskočno polko, s čudovitimi srebrnimi lasmi in mladostnim obrazom ter z dobro besedo za vsakogar je kot deklič dvajsetih let. Mary Somrakova pa na tiho sklene, da bo prav s takšnimi štruklji postregla svojega bodočega moža; saj smemo zapati, da se je Somrakova v starem kraju zaročila. Vso srečo! Ko pa bo »ohcet«, naj Somrakova ne kolje »suhe muhe« — štruklji bodo bolj teknil!

Ja, žensko srce res nikjer nima miru! Jarem Angela iz Euclida ima v Ameriki lep vrt, na katerem raste sedemdeset vrtnic. Njen ljubi mož pa ji te dni otožno piše: »Draga Angela, zdaj se nobeden ne pogovarja s tvojimi gavtrožami, ko tebe ni...« Ko mi je Angela to povedala, sem čutila, kako rada bi za trenutek pohitela domov,

da nekaj zašepeta svojim rožam in svojemu dobremu možu...

Vsak ima svoje misli, ki ga spremljajo po stezah rodne zemlje. Zakonca Culeg Terezija in Ivan iz Loraina sta drug do drugega tako pozorna, kot da sta v medenih tednih, čeprav je to bilo že davno. Morda se spominjata tistih let, ko sta še otroka trgala bele marjetice po takšnih pisanih poljih... Remenich Anton iz Perruja je tako vesel, da ga njegova prijazna soproga Johana komaj še pozna. Marija in Frank Hodnik le z očmi, polnimi tihega veselja, govorita o svojem zadovoljstvu.

Novo mesto si ogledamo na hitro, kajti kliče nas Ljubljana, kjer pojdemo na koncert Slovenskega okteta. Tu pridejo na račun vsi, ki ljubijo lepo pesem, kajti Oktet je kvalitetno na višini. Program obsega tudi klasični del in zadovoljen je še rojak Olip Ivan iz Californije, ki sicer ne ljubi preživih popevk in prehrupne družbe, se pa zato tembolj zanima za naš kulturni in gospodarski napredek.

Cilj — oficialni zaključek izleta z večerjo v hotelu Union. Poslovilni šopek poklonimo najstarejšemu izletniku Matiji. S šopkom rdečih nageljnov mu še enkrat povemo, kako zelo imamo radi vse, prav vse naše dobre, vesele ljudi, ki so jim korenine zrasle na lepi slovenski zemlji.

Čeprav je bil izlet oficialno zaključen, se kar nismo mogli raziti. Preveč lepih spominov nas je povezalo. Pa smo se naslednji dan še neoficialno sestali. Izpolnili smo srčno željo ljubeznive rojakinje Poldke Vozel in tudi drugih ter si ogledali novo Otroško kliniko v Ljubljani, tovarno Litostrojev in moderno vinsko klet »Slovenija-vino«. Veseli smo bili dokaza njihovega spoštovanja žrtvam naše narodnoosvobodilne vojne, ko so rojaki položili pred grobnico narodnih herojev krasen venec. In končno še prisrčen razgovor s predsednikom Izseljenske matice Ivanom Regentom ter s podpredsednikoma Tomom Brejcem in Zimo Vrščaj-Holyjevo ter še prisrčnejši stisk rok v slovo z željo, da se še vidimo...

Vera Petkovič-Valenci

ROJAKI IZ AMERIKE

na izletu po Sloveniji

V drugi polovici meseca avgusta se je skupina naših rojakov iz Amerike udeležila šestdnevnega izleta po Sloveniji. V skupini je bilo 38 rojakov in rojakinj iz različnih ameriških držav.

Izleta so se udeležili tile rojaki: zakonca Dolganova iz Pueblo, Colo., Ocvirkova iz Walsenburga, Colo., Bernikova iz Birminghama, Mich., Anžičkova iz Detroita, Mich., Ločniškarjeva iz Dearbona, Mich., Brunerjeva iz Cicera, Ill., Sedlarjeva iz Cicera, Ill.; dalje Louis Klemenčič iz Toronta, Canada, Anna Prince iz Jolietta, Ill., Mrs. Albina Novakova iz Chicaga, Ill., Charles Penko iz Clevelanda, O., Anna Troha iz Euclida, O., John Milavec iz Cairnbrooka, Pa., Mary Kolar iz Hibbinga, Minn., Rose Smoltz iz Clevelanda, O., Mary Ivanc iz Clevelanda, O., Helena Sternisha iz Jolietta, Ill., Stevo Sain iz

Puebla, Colo., Frances Nosan iz Clevelanda, O., Pauline Topolka in njena hčerka Olga, Frances Krvina iz Girarda, O., Frances Žagar iz Barbertona, O., Antonia Kastelic iz Jolietta, Ill., Frances Brgač iz Walsenburga, Colo., Mary Šušteršič iz Barbertona, O. in John Gottlieb iz Chicaga, Ohio.

Izseljenci-izletniki na Ljubljanskem gradu

Znano je, da je v Združenih državah mnogo prostovoljnih socialno zavarovalnih organizacij, ki nadomeščajo obvezno državno socialno zavarovanje za primere bolezni, nezgode, invalidnosti in smrti. Za te organizacije, ki delujejo sicer povsem po prostovoljnih načelih, pa so posebni zakoni ameriških zveznih držav in njihovo finančno-gospodarsko ter zavarovalno-tehnično poslovanje redno in strogo nadzirajo.

Nedavno je izšel 60. letnik statističnega letopisa o teh organizacijah za leto 1954 (1954 Statistics-Fraternal Societies-60th Annual Edition), ki ga izdaja The Fraternal Monitor v Rochesteru, N. J. Ta statistični letopis objavlja podatke po stanju 1. januarja 1954 oz. 31. decembra 1953 za 171 bratskih podpornih organizacij, ki imajo skupno 10 milijonov 217.782 neposrednih in kolektivnih članov, 83.975 priključenih društev oz. krajevnih skupin, skupnega premoženja 2.435.660.300 dolarjev in za nad 11 milijard dolarjev veljavnih zavarovanj. V letu 1953 so imele te organizacije dohodkov za 538.817.014, izdatkov pa za 238.253.371 dolarjev.

Med temi organizacijami so narodnostne, verske, delavske, ženske in druge. Slovanskih organizacij je med njimi lepo število. Tudi najstarejša med njimi je slovanska — Jednota čl. spolku s sedežem v Cicero, Ill. — ustanovljena leta 1854, ki je praznovala lani 100-letnico svojega obstoja. Največja med temi organizacijami pa je Royal Neighbors of America. Ustanovljena je bila leta 1895, sedež ima v Rock Islandu, Ill. ter ima skupno 582.450 zavarovalnih polic, 7.848 pridruženih društev in 147.285.181 dolarjev premoženja. Po številu članstva oz. zavarovalnih polic je Hrvatska bratska zajednica na 21., Slovenska narodna podporna jednota pa na 31. mestu med vsemi temi organizacijami.

Podatki o jugoslovanskih bratskih podpornih organizacijah v tem letopisu nam nudijo najnovejšo sliko tudi o jugoslovanskih bratskih podpornih organizacijah, za katere že dolgo niso bili objavljeni najnovejši podatki.

Pregled, ki ga navajam na koncu tega članka, kaže število zavarovalnih polic posamezne organizacije, število krajevnih društev in njihovo skupno premoženje, vse po stanju 31. decembra 1953.

Po teh podatkih imajo slovenske bratske podporne organizacije — jednote — skupno 183.029, hrvatske 116.293 in srbske 23.898 zavarovalnih polic. To število pri vseh organizacijah sicer ni enako številu članstva, kajti pri organizacijah, katerim so se med poslovanjem pridružile kake druge organizacije, imajo nekateri člani teh pridruženih organizacij po dve zavarovanji: eno od stare organizacije, ki ga je prevzela nova, in drugo od nove organizacije. Tako je imela Slovenska narodna podporna jednota konec leta 1953 pri 70.273 članih skupno 74.774 zavarovalnih polic, medtem ko se pri Ameriški bratski zvezi število članov in število zavarovalnih polic povsem ujemata.

Čeprav imajo mnogi rojaki svoje zavarovalne police pri več jednotah oz. bratskih podpornih organizacijah, nam število 183.029 nekako prikazuje število ameriških Slovencev, kajti nekateri rojaki niso zavarovani, drugi pa so zavarovani pri manjših organizacijah krajevnega značaja, ki v tej številki niso upoštevane. Tako bi s številom 180.000 do 200.000 precej zadeli številčno stanje ameriških Slovencev oz. Američanov slovenskega rodu, kakor jih je nazival pok. Louis Adamič. Število Hrvatov bi bilo med 115.000 do 150.000, Srbov pa 40.000 do 50.000. Pri Hrvatih in Srbih sem pustil večje razpone, ker pri njih organizacija ni tako dosledno izvedena in je tudi več razcepljenosti, tako verske kakor tudi politične.

Po teh podatkih bi torej mogli oceniti, da je v Združenih državah približno 400.000 Jugoslovancev oz. Američanov južnoslovanskega rodu (posebnih makedonskih in bolgarskih organizacij nisem mogel ugotoviti), katerih bratske podporne organizacije imajo približno 2500 krajevnih društev in skoraj 70 milijonov dolarjev premoženja.

Statistični pregled

Ime in sedež organizacije	Leto ustanovitve	Število zav. polic	Število društev	Premoženje v dolarjih
Slovenske organizacije:				
Slovenska narodna podporna jednota (SNPJ), Chicago, Ill.	1904	74.774	574	17.437.335
Kranjsko slovenska katoliška jednota (KSKJ), Joliet, Ill.	1894	46.752	175	9.744.512
Ameriška bratska zveza (ABZ), Ely, Minn.	1898	29.159	162	5.841.996
Slovenska dobrodelna zveza (SDZ), Cleveland, O.	1910	20.274	56	4.050.022
Zahodna slovanska zveza (ZSZ), Denver, Colo.	1908	9.050	45	1.075.329
Jugoslovanska podporna zveza »Sloga« (JPZ), Milwaukee, Wis.	1914	5.040	17	812.678
		183.029	1029	38.961.872
Hrvatske organizacije:				
Hrvatska bratska zajednica (HBZ), Pittsburgh, Pa.	1894	105.321	1090	21.828.952
Hrvatska katoliška zajednica (HKZ), Gary, Ind.	1921	10.972	84	1.984.168
		116.293	1174	23.813.120
Srbska organizacija:				
Srpski narodni savez (SNS), Pittsburgh, Pa.	1929	23.898	329	4.561.235

Ljudski običaji v Ameriki

Res je velika razlika med običaji in tradicijami slovenskega naroda in ameriških narodov. Prazniki, ki smo jih praznovali v domovini, so bili večinoma povezani z vero in so od njih imeli veliko koristi duhovniki. Tu v Ameriki pa so tudi tradicije in običaji čisto drugačni, od njih pa imajo največ koristi trgovci. Tako je n. pr. Božič tu en sam velik trgovski praznik. Kaj vse si izmislijo trgovci za ta praznik, da je propaganda za njihove predmete čim bolj učinkovita. Oglašajo celo verske obrede brez razlike, kakšni veri kdo pripada. Edin namen vsega tega pa je, da čimveč denarja izvelčejo iz ljudskih žepov. Tako milijone delavskih družin za ta praznik čisto spravijo ob denar, da se morajo na veliko zadolžiti. Pri oglašanju se trgovci predvsem sklicujejo na otroke, ki jim je v glavnem ta praznik namenjen. Ze nekaj mesecev prej so otroci od trgovske propagande vsi omamljeni in moledujejo za darila, in starši pač ne morejo biti tako trdosrčni, da ne bi ustregli njihovim željam. Seveda praznujejo tudi odrasli. Kako ogromne vsote se v teh dneh potrošijo za nakup dragocenih daril — diamantov, avtomobilov, toalet, kožuhov itd. In potem za razne prireditve. Res prinese ta praznik trgovini ogromne dobičke, saj se mnoge stvari, zlasti alkoholne pijače, pred tem praznikom podraže. Enako je pri praznovanju novega leta. Koliko dela ima policija v teh dneh oziroma nočeh, ko so tako pogoste avtomobilske in druge nesreče.

Potem pride Valentinov dan, ki je predvsem praznik mladine. Fantje pošiljajo dekletom in dekleta svojim dragim kartice s čestitkami, ki so nalašč izdelane za Valentinov dan. Na ta praznik na veliko zaslužijo tudi slaščičarji z izdelavo slaščic, ki jih poklanjajo mladi ljudje kot dokaze svoje ljubezni. Na ta praznik ljubezni se mladina spomni tudi svojih staršev z lepimi primernimi darili. Prirejajo tudi Valentinove zabave. Seveda je tudi ta praznik povezan s trgovino, ki ima od njega svoj masten dobiček.

Velika noč je spet velik dan za trgovce, ki že mesece prej oglašajo svoje nove modele

Rojstna hiša rojakinje Angele Bučarjeve iz La Salle, Ill. v Bruhanji vasi na Dolenskem

Rojak
Anton Jurca
s svojo soprogo

oblek itd. Kakor je bil to običaj v stari domovini, to zelo drži tudi v Ameriki: da morajo biti vsi za velikonočno nedeljo novi od nog do glave in se nato pokažejo na veliki paradi na Times Square v New Yorku. Pri tej paradi imajo seveda »glavno besedo« »boljši sloji«, ki paradirajo v dragocenih novih oblekah in klobukih. Revnejši pa stojijo in gledajo vso to bahavo »lepoto« in našopirjenost. Seveda ima tudi pri tem običaju trgovina svoj veliki dobiček. Ti prazniki so le toliko povezani s cerkvijo, da dobe verniki na cvetno nedeljo blagoslovljen list široke močvirnatne trave. Seveda praznujemo v Ameriki tudi materinski dan (Mother Day). Na ta dan obdarujejo otroci matere s svežimi nageljni. Cvetje darujejo tudi možje svojim ženam. Ta dan zaslužijo največ vrtnarji. Za materami pridejo na vrsto očetje, ki imajo tudi svoj praznik ali očetov dan (Father Day). Na ta praznik zaslužijo največ trgovine s tobačnimi izdelki, ker so očetje večinoma kadilci in dobijo tudi temu primerna darila. Delavci imamo tudi svoj delavski dan (Labor Day). Na ta dan organizirani unijski delavci korakajo v sprevodih po mestnih središčih. Pri teh sprevodih in paradah sodelujejo tudi tovarnarji, ki jih uporabljajo kot reklamo za svoje izdelke, ker na njih prikazujejo, kaj izdelujejo njihove tovarne.

Za ljubitelje dobrih jedi je zlasti primeren in prijeten praznik 25. november — zahvalni dan (Thanks Giving, Day). Ta praznik je usoden za purane, ki so pečeni najbolj priljubljena jed. Seveda mora biti še marsikaj zraven, da je pojedina res obilna in odlična, toda pečenega purana ta dan ne sme manjkati. To je obenem nekakšen družinski praznik. Od blizu in daleč pridejo člani družine — na domačo pojedino. Od preobilne pojedine potem marsikdo zbolijo na želodcu. Ta zahvalni dan praznujejo v zahvalo za dobro letino in je to pravzaprav nekakšen kmečki praznik, ki ga pa danes prav tako praznujejo tudi v mestih ali pa še bolj. Pri tem najbolj zaslužijo tisti farmarji, ki na svojih velikanskih zemljiščih redijo purane in jih za ta praznik dobro prodajo. Prvega maja danes ne praznujemo več in tudi pustne običaje smo opustili. Tako je tukaj pri nas, tudi kar se običajev in praznikov tiče, marsikaj drugače. Mi stari pa dostikrat obujamo spomine na domače praznike in običaje, na tiste naše kranjske ohceti, na naše nabornike, ki se peljejo na nabor na okrašenih vozovih, vriska harmonika, vse je v cvetju in pisanih trakovih... Pri nas vsega tega ni... Ti običaji — žive le še v naših lepih spominih.

Anton Jurca, Detroit, Michigan

V tihem svetu naših gora

Mlin, ki ne melje več, v Ponikvah na Dolenjskem. Rojstni dom očeta Margeret Kaluža iz Barbertona, Mary Paulin iz Gowande in Johna Adamiča iz Detroita

PO DOMAČI

Prvi nacionalni kongres za zaščito otrok je zasedal v Beogradu med »Tednom otroka«, ki ga je praznovala Jugoslavija v dnevih od 2. do 8. oktobra. Na kongresu je poročal podpredsednik Aleksander Ranković, koliko je bilo po vojni v Jugoslaviji storjenega za zaščito otrok. Naj navedemo samo nekaj števil iz njegovega izčrpnega referata. Za utrjevanje zdravja je bilo lani poslanih na počitnice v planinske kraje ali k morju 87.775 otrok. Nad 709.600 staršev prejema otroške doklade za 1 milijon 464.274 otrok. Samo letos je bilo v ta namen izplačanih že nad 41 milijard dinarjev. Za enkratno doklado po 8.000 din za opremo novorojenčkov je bilo lani izplačanih 1 milijardo 355 milijonov dinarjev. Med delegati na tem kongresu je bil tudi primarij otroške klinike iz Ljubljane docent dr. Marij Avčin, ki je poudaril, da je treba za uspešno zaščito matere in otroka poskrbeti za večje število zdravstvenih delavcev. Zdaj je zaposlenih v zdravstvenih ustanovah 3200 medicinskih sester, samo za zaščito otrok pa bi jih potrebovali 4500. Zato bi bilo potrebno čimprej ustanoviti nove šole za medicinske sestre in določiti štipendije za učenke. Tudi v Sloveniji so Društva prijateljev mladine in druge organizacije, ki imajo v svojem programu skrb za mladino, med Tednom podrobno proučile, koliko so bili izvršeni sklepi in načrti, ki so bili sprejeti lani. Res ni ostalo samo pri načrtih in sklepih. Zato so dobro poskrbeli odgovorni. V mnogih šolah so oskrbeli nove šolske kuhinje, kjer dobe otroci po najnižji ceni izdatno malico. V Mariboru so letos med »Tednom otroka« odprli Dom za defektne otroke. Tudi v Mariboru imajo mlečne kuhinje v šolah in bifeje, kjer dobe otroci poceni mlečne izdelke in sadne sokove. V okolici Maribora so za mladino ustanovili 7 zabavnih središč. S tem odvrtaajo mladino, da ne išče razvedrila v gostilnah in pri neprimernih kinematografskih predstavah. Takih in podobni uspehi so bili doseženi tudi v drugih krajih. Za prihodnje leto je bilo sprejetih mnogo novih nalog, ki se tičejo predvsem vzgoje, izobrazbe in zdravstvene ter socialne zaščite mladine.

Prvo mednarodno razstavo vin v Ljubljani in prvo republiško razstavo živine je obiskalo nad 80 tisoč obiskovalcev. Številni visoki gostje, predstavniki 13 tujih držav so izrekli laskave pohvale. Na vinski razstavi so poleg vinogradnikov iz vseh vinogradniških področij Jugoslavije sodelovali še vinogradniki in izdelovalci vinogradniških strojev iz Anglije, Belgije, Francije, Švice, Nemčije, Avstrije, Italije in Sovjetske zveze. Ves teden pred začetkom razstave je komisija, sestavljena iz strokovnjakov raznih narodnosti, ocenjevala vzorce vin. Ocenila je 482 vzorcev, od tega 106 iz inozemstva. Za konsumna in kvalitetna vina je bilo podeljenih 7 zlatih kolajni, od katerih je dobila Jugoslavija 4, Francija, Nemčija in Avstrija pa po eno zlato kolajno. Za

Grad Otočec na Dolenjskem

DEŽELI...

desertna in peneča vina je bilo podeljenih deset zlatih kolajn, od teh je prejela devet kolajn Sovjetska zveza, eno pa Velika Britanija. Razdeljenih je bilo še več srebrnih in bronastih kolajn. Prihodnje leto bo v Ljubljani svetovni kongres vinarske organizacije, ki združuje 22 držav.

Biserno poroko sta praznovala v domovini. Med mnogimi rojaki, ki so letos obiskali rojstno domovino, sta bila tudi zakonca Jevšenjak, izseljenca iz Holandije, kamor sta odšla pred dolgimi 55 leti. V svojem rojstnem kraju Celju sta praznovala lep življenjski jubilej — biserno poroko. K premmnogim iskrenim čestitkam se pridružuje tudi Slovenska izseljenska matica. Še na mnogo let, draga rojalčka!

Slovenska mladina gradi športne objekte. Zdrav duh v zdravem telesu je star, pomemben pregovor. Tudi slovenska mladina se ravna po njem, saj se pridno udejstvuje v športu. Prav pridno pomaga tudi pri gradnji športnih igrišč. V prvih šestih mesecih letošnjega leta je mladina zgradila v Sloveniji 26 igrišč za nogomet, 125 za odbojko, 27 telovadišč, 4 smučarske skakalnice, 7 strelišč, 2 plavalna bazena in 2 keg-ljišči. Poleg tega je mladina sodelovala pri gradnji 14 stadionov in 6 telovadnih domov. Večino omenjenih športnih objektov je mladina zgradila na podeželju, kjer se je v letih po osvoboditvi tudi zelo razvilo športno udejstvovanje.

50-letnico kmetijskega združništva so nedavno praznovali v Komendi. Proslave so se vrstile ves teden. Med drugim so odprli moderno zbiralnico mleka, ki bo služila širokemu krogu sosednjih vasi.

Jeseniški železarji so letos svečano proslavili peto obletnico, odkar delavci sami upravljajo železarno. V teh letih je železarna lepo napredovala. Znatno so povečali proizvodnjo jekla in surovega železa, predvsem pa so dosegli boljše kvaliteto proizvodov. Razširili so martinarno, zgradili novo valjarno debele pločevine itd. Delavci so dobili mnogo novih stanovanj in drugih objektov, ki so pomembni za dvig življenjskega standarda.

Tovarno močnih krmil, prvo te vrste v Jugoslaviji, so odprli v Ljubljani. Tovarna bo proizvajala vsa močna krmila za domačo živino, zaščitna sredstva, mineralna krmila ter antibiotične in vitaminske preparate.

Skoraj 11 milijonov dinarjev bodo prejeli pridelovalci semenskih žit v Sloveniji. Premije bodo izplačevali pridelovalcem semenska podjetja pri odkupu. V Sloveniji pridelajo največ semenskih žit v okolici Maribora, Ptujja, Celja, Murske Sobote in Ljubljane. Največ sortnega semena so pridelala posamezna velika kmetijska gospodarstva, pa tudi številni zasebni pridelovalci med naprednimi kmetovalci je precejšnje.

Dolenjska preša

»V Gorenjsko oziram se skalnato stran...«

Na koncu našega polja je bila grda, temačna globača, ki so ji rekali Pekel. Bila je podobna globokemu kotlu, obdana od treh strani s strmimi bregovi, le na eni strani je imela žrelo, ki pa se je izgubljal v črno, skrivnostno lesovje. Bregovi so bili porasli z zanikrnim grmovjem, s češmigo, gabrovjem, pasjo češnjo in podobno navlako. Med grmovjem je rasla še zanikrnejša trava, porabna le za ovčjo krmo. Tam si našel vresje, praproč, divjo in pravo, rabuželj, čmeriko in podobnega zlomka. Pekel je bil tako pust in neprijazen, da se je človeku, ki je stopil vanj, nehote stisnilo srce. Edino, kar je bilo v njem živega, je bil studenec, ki je izviral prav na njegovem dnu izpod mahovnatih skal ter po kratki vijugasti dragici izginjal skozi temno žrelo v svet. Njegovo žuborenje je polnilo kotel prav gori do robov. Poruhu je šum studenčenih vod udarjal še iz gozdnatega žrela nazaj in se kopicil v globači. Ta neprestani šum je delal kraj še skrivnostnejši, kakor je bil že po sami legi.

Na prvi pogled bi se zdelo, da je ta kraj popolnoma nekoristen in da je za očetovo najemščino čisto odveč. Koristi od Pekla res nismo imeli posebne, vendar se je tu in tam dobil iz njega kak voz letne stelje. Kadar je oče potreboval les za cepce ali pa les za grablje, potem je šel ponj v Pekel. Gabrovina za cepce ali pa češmiga za grabeljske zobe je bila v Peklu tako žilavo raščena kakor nikjer drugod.

Najpoveč dobička pa je bilo tam s pašo. Trava v Peklu sicer ni bila kdo ve kako bohotna, bila pa je menda posebno sočna, ker jo je živina v tej globači le prerada mulila.

Jaz sem se tega kraja bal, odkar sem se začel zavedati svojega bitja. Tega je bilo predvsem krivo njegovo ime. O peklu sem čul govoriti starše, ki so me učili prvih krščanskih resnic, o peklu sem slišal pripovedovati v cerkvi, ko sem začel hoditi tja in se držal matere za janko. Vsa slika pravega pekla v moji mladostni domišljiji je odlično ustrezala našemu domačemu Peklu, manjkal je samo večni ogenj na njegovem dnu. Mislil pa sem si, da je naša globača vsaj kako predvsej pravega pekla, v katerega vodijo tajna vrata bodisi na dnu skrivnostne globače, bodisi skozi žrelo gozdnate stene. Vselej sem se z grozo v srcu približeval temu kraju in urno bežal stran, kakor hitro sem mogel.

Menda še nisem bil star šest let, ko mi je oče nekega dne ukazal, da naj ženem past v Pekel. Bila je to zame strašna naloga, kajti dotihmal še nikdar nisem bil sam tam. Takoj me je začel siliti jok. Videč to, se je oče značilno zarežal ter me nagnal rekoč:

»Saj v tem peklu ni hudičev. Alo, na pašo!«

Materi pa sem se zasmilil ter me je začela tešiti:

»Lej, pekla pa se le boji,« je rekla očetu.

Kljub temu pa ni bilo usmiljenja. Obotavljajoč se, kar se je le dalo, sem se s čredo bližal groznemu kraju. Poskušal sem pridržati živino gori na robovju, vendar brez uspeha; živina se je kmalu izgubila v globačo. Le nerad sem se spustil za njo, boječ se, da se brez mene ne bi zmotala skozi žrelo in se mi izgubila.

Z veliko tesnobo v srcu sem čepel na dnu Pekla in se nisem upal niti dobro ozreti okrog sebe. Šum, ki je napolnjeval globačo, se mi je zdel pošasten. Nobena reč me ni mogla razvedriti in celo studenec, ki sem jih vse, kar jih je bilo pri nas, tako rad imel, in kjer sem zmerom delal jezove in mline, me ni mogel pritegniti. Vedno bolj sem nemel, potem pa nisem mogel več vzdržati in sem jokajoč začel bežati iz globače. Tudi na robu mi ni bilo obstanka in ves solzan sem bežal tja po polju, kjer sta oče in mati orala.

»Kaj pa se ti je zgodilo?« se je začudil oče.

»Živino sem izgubil, vso živino...«

Vpil sem z jokajočim, prosečim glasom.

Očetu se je zasenčil obraz, nato pa je dobrohotno zamahnil z roko in dejal:

»Ne bo tako hudo, ne. Greva pogledat.«

Težko in z nemirno vestjo sem se vlekkel za očetom proti Peklu. Na robu, od koder je bilo videti vso globačo, je oče presenečen obstal, kajti na mah je uzrl vso živino na dnu. Začel jo je prič o mene šteti:

»Ena, dve, tri... devet...« Vseh devet glav se je mirno paslo tam doli.

»Kaj pa sanjariš fant?« se je zavzel oče. Ta hip pa je že tudi spregledal vzrok moje laži, se shudobil, me prijel za lase in me porinil čez rob, da sem se skotalil po bregu.

»Če se boš lagal, boš res prišel v peklo!«

Te zadnje očetove besede sem komaj slišal, potem me je spet zajela grozna tesnoba. Nekaj časa sem tulil, dokler se mi solze niso posušile. Se dolgo pa me je mikalo po celem životu in umiriti se nikakor nisem mogel. Skozi zatekle oči sem videl, kako živina dviga glave in me vsa začudena opazuje. Poleg strahu me je pekla tudi laž, pri kateri me je oče zalotil. Ves siromašen, obupan in z utripajočim srcem sem čakal konca paše. Še preden se je začelo večeriti, sem začel goniti živino iz globače gori na rob, kjer sem jo pasel, dokler niso začele večerne sence legati na mračno dno Pekla.

Domov sem prišel ves obupan in pretresen. Oče se je smejal, toda mati je rekla:

»V Pekel pa ga ne goni več past, je še premlad in lahko dobi kak pristrah.«

In res me v Pekel niso več silili past. Groza pred tem krajem pa me je še zmerom navdajala.

Nekega sobotnega večera, ko sta oče in mati sedela na hišnem pragu in strmela v jasno, dišečo vigradno noč, je mati vzdihnila:

»Oh, kako rada bi nesla jutri v cerkev solzice, pa jih nikjer več ni.«

»Za solzice pa je letos že pozno. Če jih v Peklu ni, jih nikjer več ni,« je odgovoril oče čez nekaj časa.

Ob besedi Pekel me je spet streslo in komaj sem čakal, da smo ostali, zaklenili hišo in šli spat. Ponoči dolgo nisem mogel zaspiti, ker mi je neprestano silil ta strašni kraj pred oči. Nekje v globini srca pa mi je odmeval tudi materin vzdih po solzicah. Solzice in Pekel — kako čudne stvari so to. Solzice sem imel neznansko rad in sem za njimi pretaknil vse robovje okrog domačije. Le v Peklu nisem vedel zanje.

Prihodnje jutro sem se zbudil zelo zgodaj. Med spanjem sem se menda znojil, ker sem bil še zjutraj malo rosen. Moje jutranje opravilo je bila paša. Vsako jutro so me morali buditi in metati iz postelje. Tisto jutro pa sem vstal sam in po prstih odšel iz hiše. Oče in mati sta še spala. Bila je nedelja...

Kakor omotičen sem obstal na dvorišču. Bil sem poln neke čudne, sladke dolžnosti, čeprav se tega nisem zavedal. Zunaj je vstajalo pomladansko jutro. Čas je prehajal že v poletje. Za daljnim Pohorjem je žarela velika škrlatna zarja in vsak čas se je moralo prikazati sonce. Vrh Pecega je že videl, ker je bil ves oblit s škrlatno barvo. Trata, drevje in grmovje je bilo oblito z roso, ki se je le še bledikasto svetlikala in čakala, da jo skorajšnji sončni žarki napolnijo z biseri jutranjega zlata. Koprenasto ozračje je dihala počasi, ko da bi narava vzdigovala veliko breme.

Nenadoma me je čudna sila dvignila z mesta, kjer sem stal in začel sem leteti čez polje proti Peklu. Dospel sem na rob Pekla in se zgrozil pred mračno jamo, videti pa je nisem hotel, zato sem se z zaprtimi očmi spustil čez rob na dno Pekla, sluteč tam doli ob skalah skrite solzice. Šele ko sem bil spodaj, sem odprl oči.

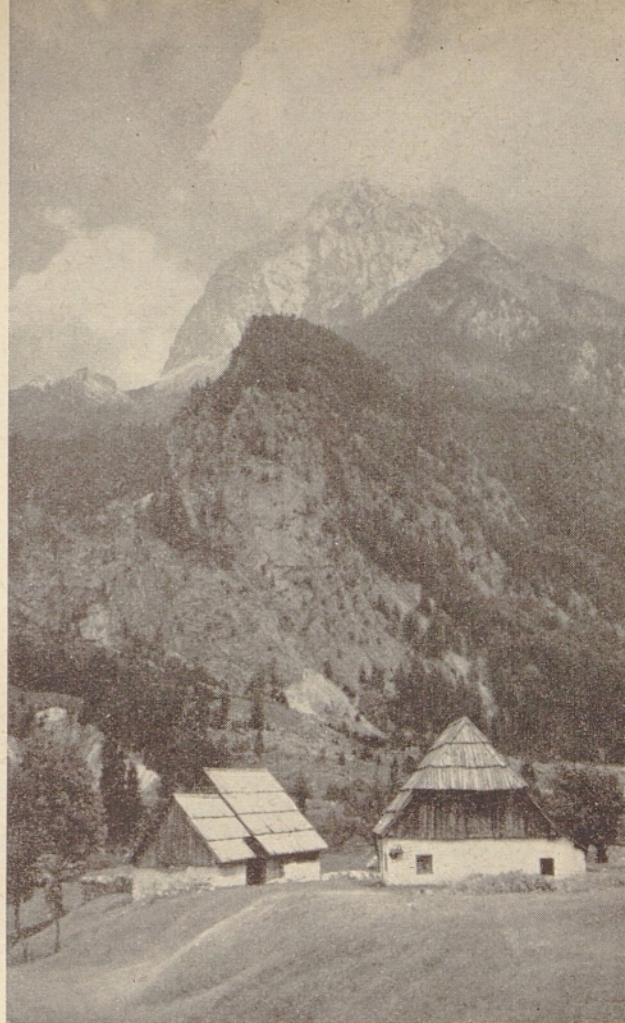
Našel sem cele šope dehtečih solzic in jih začel hlastno trgati. Pri tem si nisem upal ozreti nikamor drugam. Poln neke svete tesnobe sem slišal šumenje studenca in njegov grozoviti odmev, ki je v jutranji tihoti bil še silnejši kakor po navadi. S polnim naročjem solzic sem se zagнал iz Pekla in v eni sapi bežal proti domu, kamor sem prihlačal v trenutku, ko je mati stopila na hišni prag.

Ta trenutek je daljno sonce poslalo svoj prvi sončni žarek na dvorišče in po njem se je razlila prelepa svetloba. Sredi te svetlobe je stala mati, prečudno lepa in oša ožarjena kakor prikazen iz nebes. Planil sem pred njo s polnim naročjem cvetlic in ji zmagoslavno zaklical:

»Mati, mati... solzice...«

Topil sem se od same sreče in neizmerne navdušenosti.

Materin obraz je pokril blažen smehljaj: presrečna je iztegnila roke za solzicami in jih

nesla k licu. Preden pa je zmogla vsrkati njih sveži, opojni vonj, so se njene oči zdrsnile in se povesile name.

»Kaj pa ti je, pobič, da se jočeš...«

Moje oči so bile polne težkih solz zaradi premaganega strahu, ki pa jih v svojem zmagoslavju nisem čutil. Mati je spoznala mojo veliko žrtev ter me je rahlo in nežno pobožala po laseh.

Joža Seligo

S T E B O J

Nocoj so obsijana naša polja,
kot bi slutila srečo naju dveh.
Molčijo bori; ne cveto več rože,
ki so nekdam zacvele ti v očeh...

O, rože v mojem srcu so ostale
vse dni, ko je ravni pokril mi sneg:
oči so tvoje kot nebo sijale,
moj drug na cesti bil je tvoj nasmeš!

Glej, tvoja roka dala mi miru je
in v tiho srečo spremenila bol,
imel sem dom spet sredi zemlje tuje,
v laseh je tvojih vonj z domačih polj...

Štirideset tisoč Jugoslovanov ob Tihem oceanu

Rojak Luka Bonačić je skromen in tih mož. Ogedali smo si domala že vso Ljubljano in velik del Gorenjske, pa nam še ničesar ni povedal o sebi. Ko smo si ogledali Bled in obšli jezero, je nenadoma postal zgodoren. »Kako lep je vsak ped zemlje v rodni domovini,« je začel. Besede so počasi, preudarno prihajale na usta. Bolj so govorile oči, pametne, dobre oči, ki niso znale skriti, da je tudi srce moža lahko polno svetlih ganljivih čustev. Ko so se le ta malo stišala, smo zvedeli nekaj več o njem samem.

V vasi Milno na Braču je rojaku Bonačiću stekla zibelka, a zdaj že enainštirideset let živi v mestu Santiago de Chile v Južni Ameriki. Stara pesem nekdanjih rebnih ribiških družin, katerim je obala sinjega Jadrana bila premajhna. Veliko pridnih rok, veliko ribiških mrež in čolnov, veliko lačnih želodcev; vse preveč za bogastvo našega morja, katerega so takrat uživali le izvozlenci.

Chile, ki se razteza ob obali Pacifiškega oceana v dolžini 4500 km s svojimi številnimi značilnimi kotlinami, s svojo posebno zeleno lepoto, posebnimi ljudmi in običaji, je ena tistih dežel, ki je tudi mnogim našim ljudem rezala svoj mačehovski kruh. Naš človek hoče in zna delati, zato tudi povsod uspe. Tako je tudi naš rojak Luka danes v Santiagu ugleden tovarnar z likerji ter skrben mož in oče, ki je spravil na noge dve hčeri in dva sina, ter po 41 letih toliko prihranil, da je lahko s svojo hčerko Dino obiskal rojstno domovino.

Otroci so vsi rojeni v Chili, a vsi govore dobro hrvaščino, in pristrčna Dina, ki je bila z nami na izletu, je bila najsrečnejša, če smo prepevali narodne pesmi naše prelepe Dalmacije. Rojak Bonačić nam je povedal, da v Chili živi okrog 40.000 Jugoslovanov, katerih večina se

udejstvuje v narodnostnem življenju. V njegovem mestu imajo Jugoslovanski dom, ki danes šteje 400 rednih članov. Predseduje mu Dalmatinec, rojak Joseph Deković, Bonačić Luka pa je že 10 let podpredsednik tega doma. Dom je v moderni trinadstropni zgradbi z dvoranami za prireditve, plese, z društvenimi prostori, z igralnicami za biljard in balinanje ter barom. V domu se zbira vse dobro in pošteno in si s sestanki, prireditvami in še posebno s pesmijo, umetno ustvarja košček rodnega prostora na tujih tleh. Bonačić dela v upravi doma že 50 let in je upravičeno ponosen nanj. Do nedavno je Jugoslovanski dom imel najboljši tamburaški zbor, katerega je podprla tudi Izseljenska matica Hrvaške iz Zagreba, ki jim je poslala v dar 12 instrumentov. Dolgo so bile tudi šole za otroke v hrvaškem jeziku. Zdaj pa imajo naši rojaki v daljni Chili svojo radijsko oddajo v materinem jeziku.

Zavest chilenskih rojakov se izraža tudi v njihovi veliki materialni pomoči domovini, saj so do zdaj poslali v rojstni kraj že nad 70 milijonov chilenskih pesozov vrednosti. Posebno v drugi svetovni vojni in po njej je tamkajšnjim rojakom bila skrb za brate in sestre v trpeči, porušeni domovini prva. Kot mnogi drugi so tudi pri Bonačiću v tistih dneh delali dan in noč starši in vsi otroci za dobrobit Jugoslavije.

Santiago de Chile ima danes nad 1.700.000 prebivalcev, ali Jugoslovani so poskrbeli, da bo spomin na nje ostal tudi takrat, ko bo izumrl naš prvi rod tamkaj. Zgradili so si lastno »Jugoslovansko pokopališče« v obliki ogromne trinadstropne grobnice, v kateri bo lahko ležalo 400 naših izseljencev. Grobnica je dodeljena tudi tistim, ki niso vanjo zmogli plačati svoj delež.

Dragemu uglednemu rojaku Luki Bonačiću za njegovo 65-letnico iskreno želimo, da še dolgo, dolgo let ne bi prispel v tisti tili dom, za katerega je sam mnogo žrtvoval: da bi v zdravju in zadovoljstvu s svojo družinico uspešno deloval med vsemi našimi rojaki in da bi še mnogi hodili njegovo pot. Tako bo jugoslovanski rod tudi šestmilijonski Chili, kakor nam — v ponosi

Vera P.

Rojak Luka Bonačić s hčerko Dino

Moja iskrena zahvala

Podpisani se toplo zahvaljujem izvršnemu odboru okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Trbovljah in vsem predstavnikom ljudskih oblasti, ki so mi odobrili brezplačno tritedensko zdravljenje v Rogaški Slatini. To je ponoven dokaz, da naša stara lepa domovina ni pozabila tistih, ki smo morali že pred 50 leti in več zapustiti svoj rojstni kraj in smo morali na tuje s trebuhom za kruhom. Pa tudi mi, ki živimo še vedno izven meja domovine, ne bomo nikoli pozabili, da nas je rodila slovenska mati. Do zadnjega diha bomo ostali zvesti naši dragi slovenski zemlji.

Naj živi naša draga rodna gruda!

Jurij Artič,
Lievik — Francija

PO DOLGIH LETIH SPET DOMA

Lepo je priti po dolгих letih odsotnosti v lepe kraje naše domovine. Lepo pa je tudi, ko se zberejo okrog svoje matere njene hčere, zetje, vnuki in vnukinje v hišici očetovi, kate-rega pa žal že krije rodna gruda.

Četudi so otroci raztreseni širom sveta, je veselje še večje, ko se sestanejo pod krovom, kjer so se rodili.

Tako sta se sestala tudi rojak Jože Zelenc ter njegova žena Ančka iz Waukegana, Ill. v krogu številnega sorodstva na Vrhniki.

Res, veselje je bilo tistih nekaj dni v družbi številnega sorodstva, žalostno pa bo, ko se bo treba zopet ločiti; a ločitev bo v upanju, da se čez nekaj let zopet vidimo.

Slika predstavlja dan veselja: Od leve na desno Ana Kunstelj, mati, za njo hčer Nada Kunstelj. Od matere na desno Ana Zelenc iz Waukegana, Ill., Mici Nagode iz Maribora, Vika Koprivec iz Ljubljane, Betka Ogrin iz Stare

Vrhnike in Antonija Stich z Dunaja. V ozadju v isti vrsti Jože, Janez, Matic, Janez in Andrej. — Kdo ve, ali bomo še kdaj tako skupaj?

Druga slika pa predstavlja vse zete, ki so v prijateljski debati, kateri je dobil pri Bajt-novih najbolj »fejst« hčer za ženo.

Jože Zelenc na levi trdi, da pritiče ta »tittel« njegovi Ančki kot najstarejši. Matic Koprivec mu ugovarja, da če že ne prva je njegova Vika takoj za Ančko kot tudi po starosti.

V sredi se Janez Nagode muza, da ne ver-jame ne enemu ne drugemu. Janez Ogrin na desni pa je mnenja, da njegove Betke še nismo prav dobro pogledali. V ozadju podstrešja pa meni Dunajčan Andrej Stich, da če že ni nje-gova Tonči najzaljša, je pa vsaj najmlajša...

Za tem pa se je v prijateljskem razpolože-nju enega popilo...

Pozdrave rojakom v domovini ter širom Amerike in Kanade! —
Jože Zelenc, Waukegan

Prisrčna vam hvala za „Rodno grudo“!

Prijatelj, ki je v začetku avgusta obiskal Slovenijo, nam je naročil »Rodno grudo«, ki sva jo z možem zelo vesela. Prisrčna hvala za tako hitro pošiljatev. Ko sem prejela prvih šest šte-vilk, sem kar vse delo pustila ter brala celo po-poldne. Zelo je zanimiva, posebno krasne so fotografije naših lepih krajev, da jih s ponosom pokažem našim sosedom — Francozom, ki jih tudi občudujejo. Med njimi so nekateri že bili v Jugoslaviji, vsi pravijo, da je silno lepo tam.

V tem kraju nas je malo Slovencev, večina so odšli za stalno domov. Zato nismo nič orga-nizirani. Midva z možem sva že čez trideset let v Franciji in nisva bila še nikoli doma. Moj mož je bolehen in ne more potovati; jaz bi rada šla domov, pa ga ne morem pustiti samega. Zato sva tem bolj vesela, ko prebirava večkrat »Rodno grudo«.

Zelo rada prebiram pesmice v »Rodni grudi«. Te najprej preberem. Včasih tudi sama kakšno sestavim, seveda ne tako z izbranimi besedami, temveč kakor mi srce govori. Prilagam pesem, ki sem jo napisala v spomin svojemu rojstnemu kraju Ložu, ki je bil med vojno požgan od fašis-tov. Če se vam zdi vredna, pa jo natisnite.

Iskreno pozdravljeni vsi, ki sodelujete pri »Rodni grudi«.

Lož, moj rojstni kraj

Malo, staro mesto
s slavno zgodovino,
nate mislim često
kot na mater živo.

Skromno se živelo
je v okrilju tvojem,
skromno in pošteno,
osak po svojem.

Prišli težki časi,
bridke preizkušnje.
Fašisti prihrumeli,
ropati začeli...

Tvoji so sinovi
bili hrabri, čvrsti,
niso se uklonili
pred sovragom v vrsti...

Padali so hrabro,
boreč se za svobodo.
Petdeset pokril je
en sam grob pod lipo.

Lož, ti rodno mesto,
bil en sam si plamen,
same ruševine,
ni ostal na kamnu kamen.

Lož ponosni, stari,
same razovaline
priča, da fašisti
bili so zverine.

*Antonija Kropin,
Nois le Roi, Francija*

Domovina

PROGRESIVNE SLOVENKE POSILJAJO NOVE APARATE ZA POLJE

Progressivne Slovenke, ki so že lani poslale Bolnišnici za duševne bolne v Polju dragocene aparate, vredne (s faktorji itd.) 280 milijonov dinarjev, so spet naročile pri podjetju Beckman Instruments Inc. (Optical Sales Department) v Fullertonu, Calif. nadaljnje instrumente za to bolnišnico, ki bodo poslani še letos v septembru v staro domovino. Pošiljka ima nabavno vrednost 2250 dolarjev ter so v njej važen aparat, imenovan Beckman Model DU Spectrophotometer, ter številni nadomestni deli. Skupna nabavna vrednost za umobolnico poslanih aparatov znaša doslej 8562 dolarjev. Delo Progressivnih Slovenk zasluži res vsako pohvalo.

SLOVENSKI ODVETNIK UMRL

V Clevelandu je umrl 24. julija znani slovenski odvetnik Leo Kušlan, ki je imel več let svojo pisarno v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave. Star je bil 63 let in v Ameriko se je priselil pred 45 leti iz vasi Trg pri Cerknici. Pravo je študiral na univerzi Ohio Northern. Bil je zelo aktiven v društvenem, kulturnem in narod-

Rojakinja Vika Virant rojena Kumše iz Loraina v ZDA je s soprogom Johnom letos v juniju praznovala 44-letnico srečnega zakonskega življenja. Iz srca čestitamo!

nem življenju. Več let je bil odbornik Slovenske dobrodельne zveze in pravni zastopnik konzulata FLRJ za clevelandsko okrožje.

USPEH SLOVENSKE STUDENTKE

Na univerzi v mestu Athens je z odliko dokončala študij Ann Shirley Babbitt, hčerka znane slovenske družine Babbitt iz Clevelanda. Ann Shirley je članica clevelandске Glasbene matice. Zdej je bila nastavljená kot učiteljica na srednji šoli John Marshall.

SLOVENEK — VISOK FUNKCIONAR

Guverner države Ohio, slovenski rojak Frank Lausche, je imenoval za ravnatelja državnega zavarovalniškega oddelka države Ohio Avgusta Prijatlja (Pryatel) iz Clevelanda, sina pokojnih slovenskih priseljencev. Njegov oče je bil iz Ribnice. Prijatelj pa je po poklicu odvetnik.

NOV SLOVENSKI ZDRAVNIK

Na Northern Illinois kolegiju v Chicagu je dobil diplomu za zdravnika za očne bolezni Albert A. Bučar, sin Louisa in Angele Bučar iz La Salla, Ill. Mladi slovenski zdravnik bo še dalje študiral, ker se želi v svoji stroki čimbolj izpopolniti. Bučar je član društva št. 98 SNPJ.

45-LETNICA V STRABANU

3. julija je bil v Strabanu, Pa. piknik v proslavo 45-letnice društva št. 158 SNPJ »Pioneer«. Na proslavi je pel pevski zbor Prešeren iz Pittsburgha. Sodelovalo je več govornikov, ki so govorili o pomenu društva jubilarita in o pomenu SNPJ sploh.

ZLATE POROKE

Dne 17. julija sta praznovala v Schevonusu pri New Yorku 50-letnico poroke Pavel in Mary Zalaznik. Pavel je doma z Vrhnike, Mary pa iz Domžal. — V Girardu, O. sta praznovala zlato poroko 7. avgusta Anton in Jožefa Žitnik, ki ži-

vita v Nilesu, O. Anton je star 76 let in je edini še živeči ustanovni član društva št. 49 SNPJ v Girardu. Jožefa pa ima 70 let. Imata dve hčerki in dva sina. — 50 let zakonskega življenja je praznovala tudi tajnica društva št. 262 SNPJ Frances Gorenc iz Transfera, Pa. — Vsem v imenu »Rodne grude« iskrene čestitke.

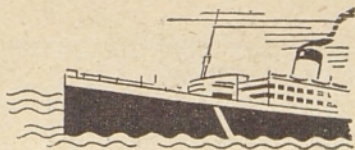
13. SLOVENSKO-AMERISKI DAN V PENNSYLVANII

Dne 31. julija je bil v West View Parku pri Pittsburghu, Pa. 13. slovensko-ameriški dan pennsylvanskih Slovencev. Na prireditvi so imeli poleg zabavnega sporeda tudi bogat kulturni spored. Peli so pevci pevskega zbora »Prešeren« iz Pittsburgha s pevovodjem Borisom Dobrovoljskim in pa moški zbor iz Claridgea z Johnom Umekom. Univerzitetni tamburaši-študentje slovenskega rodu so sodelovali pod vodstvom Matta L. Gouzeta. Mladinski krožek iz Harmarvilla oziroma Acmetonije je zapel v slovenskih narodnih nošah nekaj pesmi. Uvežbala sta jih Dorothy Drap in Dorothy Kost. Za ples pa je igrala ena izmed najboljših slovenskih godb med našimi rojaki Kenny Bass iz Clevelanda. Seveda tudi ni manjkalo dobre postrežbe, kakor so jančki na raznju, kranjske klobase in domače potice. Izvrstno obiskana prireditev je vsestransko uspela.

VESLOVANSKI DAN V EVELETHU

V Evelethu, Minn. so imeli 31. julija veslovanski dan v državi Minnesota. Spored je bil združen s piknikom v Eveleth Lake Parku. Ta dan je proglasil guverner države Minnesota Orville Fremán za jugoslovanski praznik. Spored je sestavil poseben odbor iz Minneapolisa ter je obsegal pevske, glasbene in plesne točke. Bilo je tudi več govornikov. Odboru je predsedoval Joseph Bajuk, pomagala mu je pa vrsta priseljencev vseh slovanskih narodnosti.

na tujih tleh

SLOVENSKI RADIJSKI PROGRAM
V PENNSYLVANIJI

Združeni napredni pennsylvanski Slovenci so organizirali že leta 1947 redne slovenske radijske oddaje, da bi bili tako stalno v stiku z rojaki po vseh tamošnjih naselbinah. Prvi spored je bil še skromen, v osmih letih razvoja pa je postal stalen, reden in pester. Je zabavno-poučen ter je usmerjen k naglašanju slovenske enotnosti in sloge ter prijateljstva z vsemi narodi, s katerimi v sosesstvu živijo naši rojaki in z njimi delajo. Organizacija, ki vodi ta radijski spored, je veslovenska, ne pa zasebna, kakor so drugje. S prispevki, darili in prireditvami so zbrali zanjo naši rojaki že 44.000 dolarjev. Ves spored in delo vodita predvsem rojaka Anton Rednak in Mary F. Prašnikar.

USPESEN SLOVENSKI KEMIK

Dr. William Gasser, sin slovenskega rojaka Mihaela Gasserja iz Vintondala, Pa., je dobil mesto raziskovalnega kemika pri družbi Visking Corp. v Chicagu. Dr. Gasser ima diplome univerz Waynesburg, Michigan in Maryland. Pred nastopom te nove službe je bil načelnik oddelka za kemijo pri kolegiju Waynesburga. Je član ameriške zveze kemikov, zveze znanstvenikov za mleko, zveze ameriških profesorjev itd.

LEP SOLSKI USPEH

Nancy Bukovnik, hčerka Johana Bukovnika iz Clevelanda, O., je dobila zaradi uspešnega šolanja na šoli Hathaway-Brown v Clevelandu za dve leti štipendijo od kolegija Monticello Alumnae Association v Godfreyu, Ill. Bila je odlična študentka in je v kolegiju nadaljevala svoj študij umetnosti. Ta študij je zaključila letos 6. junija in je bila ob graduciji odlikovana kot ena med najboljšimi v razredu. Nancy se bo posvetila komercialni umetnosti ter bo študij nadaljevala na Cleveland Institute of Art.

NOV GLAVNI ODBOR SLOVENSKE
ZENSKE ZVEZE

Od 23. do 25. maja je bila v Clevelandu, O. deseta konvencija Slovenske ženske zveze, ki je izvolila tudi novi glavni odbor SZZ. Castna predsednica je ustanoviteljica SZZ Marie Prislund, glavna predsednica Josephine Livek, glavna tajnica Albina Novak, glavna blagajničarka Josephine Zeleznikar, urednica mesečnika Zarja pa Corrine Novak. Poleg tega je v odboru še pet podpredsednic, nekaj odbornic in tri glavne nadzornice. Prihodnja konvencija SZZ bo v maju 1958 v Milwaukeeju, Wis.

BALINCARSKE TEKME

Ameriški Slovenci so tudi dobri in strastni balincarji. 24. julija so imeli tekme v Milwaukeeju, Wis. ob sodelovanju 27 skupin: devetih iz Waukegana, štirih iz Chicaga in 14 iz Milwaukeeja. Glavne nagrade so odnesli Waukegančani. Dne 7. avgusta je bilo tekmovanje v Waukeganu, 14. avgusta pa turnir v Chicagu za udeležence

iz držav tako imenovanega srednjega Zahoda. Pri teh tekmah sodelujejo lahko samo člani SNPJ.

PRIZNANJE ZA KORISTEN PREDLOG

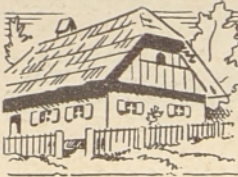
Rojak Joseph J. Košmerl iz Clevelanda, ki je zaposlen v uradu pri municijški OAC, National Industrial Operation Division, je dobil od ameriških vojaških oblasti za neko svojo posrečeno idejo priznanje in 40 tisoč dolarjev nagrade.

DVE SMRTNI NESRECI MED
AMERISKIMI ROJAKI

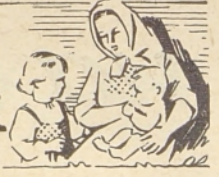
Letos 4. julija se je pri avtomobilski nesreči smrtno ponesrečil Albin Fred Bregar iz Clevelanda, član društva št. 292 SNPJ. V letošnjem maju je bil po 4-letni vojaški službi odpuščen iz vojske. Star je bil 23 let. — 18. julija pa je bil pred domačo hišo v Maple Heightsu pri Clevelandu zadet od avtomobila desetletni Frankie Vrček, sin Franka in Helene Vrček. Dobil je težke poškodbe, ki jim je podlegel.

Člani društva »Slavček« iz Francije, ki so letos obiskali rojstno domovino, so pred grobnico narodnih herojev v Ljubljani položili lep venec in občuteno zapeli »Vigred se povrne«

DOM IN DRUŽINA

Jelka Urh

Ohranimo našo lepo narodno nošo

NARODNA NOSA IZ SKEDNJA
PRI TRSTU

V slovenski etnografiji so starejši podatki o tej noši precej skromni. Več podatkov in raznega slikovnega gradiva pa zasledimo v drugi polovici 19. stoletja. Južno od Trsta se je razvila slovenska narodna noša, ki sega od slovenskega tržaškega predmestja Škedenja do Rokave v Slovenski Istri. To je slovenska istrska noša ali na kratko brška noša, imenovana po kraju Breg pri Trstu. Najviše se je brška noša razvila v Škedenju, medtem ko je v Slovenski Istri preprostejša in manj raznolika kakor v Škedenju.

Škedenjke so nosile pomladansko-jesensko, letno in zimsko nošo. Vse te noše so bile bogate in lepe, tako glede blaga ali pa vezenja in zelo izbranega okusa.

Ženske so se spomladi in jeseni oblačile v dolgo belo bombažasto srajco s širokimi rokavi, ki so bili na poseben način okrašeni. Rokav je namreč imel na gornji strani od ramen do zapestja vstavljen širok ročno klekljan vložek, ki se je imenoval »tavelca«. Vzdolž rokava ob vložku in ob robu spodaj pa so tekle črne vezene proge, imenovane »mačje stopinje«. Srajca se ni zapenjala. Izrez pri vratu je bil podolgovat globok z vezeninom v rjavi barvi, imenovano »ribja kost«.

Pod srajco so oblačile tesne dolge rokavce »rekouce«, ki so bili platneni, rokavi sami pa vzorčasto pleteni ali kvačkani. Spredaj so bili trije gumbi.

Spodnje krilo »kotla« je bilo belo bombažasto in močno škrobano. Spodaj je imelo ozke čipke, v pasu pa dva navadna trakova.

Zgornjih kril ženske niso nosile, temveč od ramen do gležnjev segajoči oblačili brez rokavov, spredaj odprti in drobno nagubani. Imenovale so ju »kómžot dúlenjji« in »kómžot gúrenjji«.

»Kómžot dúlenjji« je bil iz belega platna in spet okrašen s črnimi progami, kakor srajčni rokavi in sicer okoli vratu, ki so se zaključile na obeh straneh prsi. Spredaj na ramesnih in na hrbtu so bili štirji nabirki. Na ramah ob rokavnem izrezu je bil črnozelen ve-

svetlozelene iz marmorirane svile.

V hladnejšem vremenu so nosile še do pasu segajočo jopico »fanelco« iz svetlo zeleno-modrikastega sukna, ki je bila ob vratu in spredaj obrobljena s črno moiré svilo, v zapestju pa z rdečo. Spredaj je imela šest kovinskih gumbov, vendar je niso zapenjale.

Pokrivale so se s pečo, ki so jo imenovale »zgornji fačou«. Bila je iz belega batista in škrobljena s široko čipko in bogato vezeninom, ki je bila v tistem vogalu, kateri je visel čez hrbet. Peče so si žene zavezovale na poseben način, imenovan »na sabljo«, t. j. levi vogal je gledal ven in slonel ob levem ušesu.

Ruta na plečih »spodnji fačou« ali »krpon« je bila bledorumenena svilena z vezenimi rožami in z dolgimi resami.

Žene so nosile še kovinske zaponke-broške z vdelanimi kamenčki, s katerimi so pripenjale ovratne rute na prsih.

Nogavice »hlače« so bile bele bombažaste, ročno pletene v lepih vzorcih. Segale so do podkolen.

Čevlji »šulni« so bili črni večinoma iz blaga — blanerasti, spredaj s kapico iz laka in našito pentljo. Namesto vezalk je bila elastika. Pete so bile nizke in usnjene.

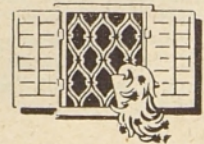
Letna ženska noša je imela mesto črnega bel gornji kómžot in predpasnik v rožnati ali sinji barvi, vse drugo pa je bilo podobno pomladansko-jesenski noši. Letna noša z belim gornjim kómžotom je bila predvsem značilna za dekliško nošo. V hladnejšem vremenu so si oblekle še »fanelco«.

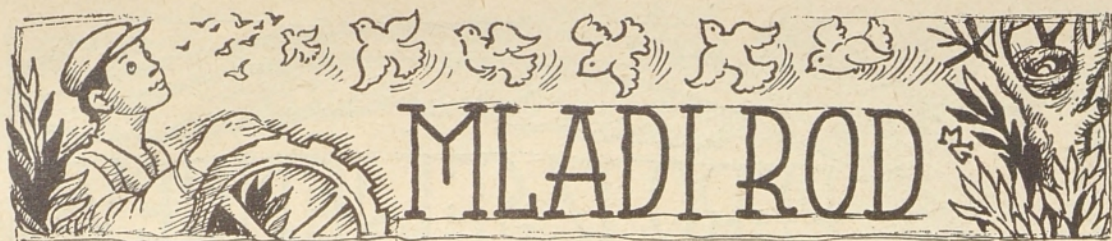

zen pramen, spodaj nad robom pa še ozka črna vezeninom.

»Kómžot gúrenjji« je bil iz črnega klota ali svile, na ramesnih široko krojen. Okoli vratu, na ramah in hrbtu je imel rdeče-zeleno-rumeno in vijoličasto vezeninom, imenovano »križ«. Na hrbtu in prsih pet črno vezennih pramenov, spodaj nad robom pa tudi črno vezeninom. Črni kómžot so oblekle po vrhu belega.

Vrhu teh oblačil so si pripasovale predpasnik »firtof« iz črne svile s prešanimi črnimi rožami, vmes pa strojno vezene cvetice v rumeni in roza barvi. Preko njega so zavezovale široke in dolge trakove v živih barvah, katerih pentlje so visele po predpasniku. Poleg črnih predpasnikov so nosile tudi vijoličasto vzorčaste in

Kristina Brenkova:

BRAT IN SESTRA

Po narodni pesmi

Ko so še Turki prihajali v našo deželo, sta v koprivniškem gradu na Dolenjskem živela gospod in gospa. Mlada sta bila in zdrava, lepo sta gospodarila, le otrok nista imela. Gospod in gospa sta se vsak dan sprehajala na grajskem vrtu. Držala sta se za roke in se pogovarjala, kako lepo bi bilo, če bi se jima rodilo dete. Kdo bo za njiju skrbel na stara leta? Kdo bo za njima v koprivniškem gradu živel, če umrjeta brez otrok.

Minilo je leto dni in želja se jima je izpolnila. Rodila sta se jima deček in deklica. Vesela sta ju bila gospod in gospa. Skrbela sta lepo za dvojčka.

Leto je teklo za letom, deček in deklica sta rasla, bila sta bistra in lepa. Ko sta bila stara sedem let in še osmega pol, pa so Turki spet vdrli v deželo. Morili so, ropali in ljudje so se v smrtnem strahu skrivali pred njimi. Tudi mimo koprivniškega gradu so drveli Turki. Vsi hlapci, dekle, pastirice in pestunje so zbežali v gozdove in se poskrili, dečka in deklico pa so Turki ujeli in odpeljali s seboj.

Koprivniška dvojčka so privedli med ujetnike v daljno turško deželo. Ker sta bila lepa, zdrava in pametna, ju je vzal za svoja sam turški paša. Pri njem sta bratec in sestra živela in dobro se jima je godilo. Pozabila sta, kakšni so bili njuni imeni, pozabila na mater in očeta in na rodni grad. Oblačili so ju po turško, klicali so ju in govorili z njima po turško.

Leto je teklo za letom. Zajeta brat in sestra sta rastla in ko sta bila stara štirinajst let, je turški paša priredil veliko gostijo. Vse svoje sorodnike in znanca je povabil nanjo. Gost-

je so jedli, pili, poslušali pesmi in hvalili lepa, bistra otroka. Ko je bil turški paša že omamljen od sladkega vina, pa je dejal:

»Lepa sta že, lepa otroka in bistra tudi, moja pa nista. Na koprivniškem gradu sta doma v daljni kranjski deželi.«

To je povedal in je pil naprej; ni pa vedel, da sta ga slišala bratec in sestra.

Še isto noč sta se dvojčka dogovorila in natanko domeni-la, kako bosta zbežala iz Turčije. Bratec si je priskrbel velik ključ od konjskega hleva. Sestrica pa je odkrila pozlačeni ključ, ki je odklenil težko skrinjo, v kateri je skrival turški paša svoje bogastvo. Zjutraj, ko so pijani gostje še spali po pisanih preprogah, je sestra napolnila dve mošnji z zlatniki in srebriki iz skrinje, bratec pa je pripeljal iz hleva iskrega konjiča. Osedlala sta ga, zajezdila in oddirjala.

Vso noč sta jezdila, šele proti poldnevu sta prišla čez turško mejo. Pri starem kovaču sta se ustavila. Dal jima je vode, kruha in sadja, konju pa je narobe podkopal podkve. Če bi ju Turki sledili, bi se jim sled zmešala.

Jahala sta in prijahala sedmi večer pred koprivniški grad. Ozirala sta se v grajske line in klicala zaspanca vratarja:

Oj, gori, gori, vratar mlad,
pridi nama odpirat grad.

Vratar jima je odprl. Prišla sta gledat pozne popotnike tudi grajski gospod in gospa. — Spoznala sta v turških jezdecih svoja ugrabljena otroka, za katerima sta žalovala že dolgih sedem let. Prisrčno so se objeli in poljubili. Grajska

gospa je medtem že osivela od žalosti in tudi grajski gospod se je postaral.

Na gradu so čez teden dni priredili veliko gostijo. Nanjo so povabili vse sosede in vse so pogostili. Bratec se je bal, da bodo Turki prišli za njima. Sel je od bogato obložene mize in naročil stražarjem, kaj naj store, če pridrve Turki.

Turki so res še isto noč prišli za ubežnikoma. Hlapci na obzidju pa so bedeli, spustili so hitro predvižni most in prepodili Turke. Tako so pred njimi bežali, da so zgubili še rdeče fese in pustili nekaj krivih sabelj pred gradom.

Bratec in sestra sta srečno živela pri starših. Ko sta odrasla, sta se poročila in svojim otrokom pripovedovala, kako sta živela nekoč v turški deželi.

V. Brest:

Plava, plava barčica...

Plava, plava barčica
pisana čez morje,
in letalo srebrno
skoz oblake orje.

Vozi, vozi vlak — uhu —
skozi vas in mesto,
avto za seboj — tutu —
pušča belo cesto.

Kaj le vozi barčica
pisana čez morje,
kaj letalo srebrno,
ki oblake orje?

Kaj le vozi vlak — uhu —
ko tako sopiha?
Kaj le avto — tututu —
vozi brez oddiha?

Samo srečo vozijo,
sončece in cvetje,
sonca, cvetja pa pri nas
dosti za ves svet je!

PERO IZ SELJENCEV

OBERHAUSEN OSTERFELD
DEUTSCHLAND

Leto za letom obiskuje moja mati svoje brate, sestre in sorodnike v svoji domovini. Tudi letos sem jo spremil 9. avgusta na vlak, kateri je odhajal v njeno rojstno domovino s postaje Oberhausen. Najrajši bi se tudi jaz odpeljal z njo. Moja mama si je želela letos odpeljati prav do Ljubljane, da siravno ima na Jesenicah svojo sestro, češ da bo v prestolnici Slovenije doživela lep sprejem. Moja mati je dočkala 15. avgusta letos svoj 75-letni rojstni dan. Zelo mogoče je, da jo spričo množičnega transporta v Ljubljani na kolodvoru ni nihče zapazil in je ona potem tiho hodila sama po dobro znanih cestah mesta, kjer se je v mladih letih učila kuhati.

Ravno danes sem govoril z deklico, katera je s pomočjo potovalnega urada iz Ljubljane obiskala Portorož in je bila vsa ginjena od lepote Jugoslavije. Pred nekaj dnevi pa sem slišal od neke naše strojepiske, da je doma tam daleč iz Slovenije. Imel sem ravno takrat pri sebi »Rodno grudo« in sem ji jo po-

kazal, toda ona ni več znala brati slovenščine. Razume sicer še nekaj slovenščine, toda brati ne zna več, ker je hodila največ le v nemške šole.

Kako se imamo tukaj? Moja služba traja vsak dan od 6. do 14. ure. Zaposlen sem kot uradnik, ker sem moral zaradi poškodbe na levi nogi opustiti delo na metalurgičnem oddelku.

Pred dvema leti sem z ženo odprl knjižnico, in imam zdaj na razpolago skupno 1800 kom. knjig, med njimi 250 beletrističnih, od avtorjev z vsega sveta. Slovensko po imam samo eno, to je »Povesti in črtice« Ivana Cankarja. Po končanem delu se vsak dan od 15. do 19. ure ukvarjam z izdajo knjig. Včasih si ogledam tudi kakšen film, zlasti pa filme iz Jugoslavije, za katere pa moram reči, da so za mene nekaj posebnega.

Pozdravljam vse na Slovenski izseljenski matici in ostanim Vas

Max Frölich

HANNOVER DEUTSCHLAND

Danes sem prejela pošto, da je moja hčerka srečno prispela v Ljubljano, kjer ostane še nekaj tednov pri sorodnikih. Jaz kakor tudi moj mož se lepo zahvaljujemo Slovenski izseljenski matici, da je moja hčerka imela priložnost na Malinski preživeti lepe tedne v naši domovini. Tisti teden, ko smo mi bili še na Malinski, smo imeli priložnost videti, kako se je moja hčerka takoj telesno popravila in zažarela od notranjega zadovoljstva. Bila je zelo srečna.

Iskrene pozdrave od mene in mojega moža

Anna Möler

BUHL, MINESOTA

Oprostite, ker sem se tako zakasnila z naročnino. Ker sem prejela že pet števil, mi je v resnici neprijetno, ker vam nisem naročnine takoj poslala. Po pravici povedano se mi

»Rodna gruda« zelo dopade, ker me spominja na moj rojstni kraj. Zelo me veseli, da mi kljub neplačani naročnini niste ustavili pošiljatve »Rodne grude«. Obljubljam pa, da bom naročnino za leto 1956 poslala pravočasno. Sem vdova že dve leti in sem brez dela in zaslužka. Mogoče se bomo videli v nekaj letih. Seveda bom morala tukaj prodati svojo hišo, ako hočem potovati v domovino. V Ameriko sem prišla kot 14-letna deklica leta 1908 in se še vedno nisem privadila tukaj.

Lep pozdrav vsem skupaj
Vaša

Frances Kovacich

THIRE HILL PA.

Pišem vam nekaj besed in vam pošiljam denar za pet naročnin »Rodne grude«. Kasneje pa pošljem še za ostale naročnike.

S prijateljskem pozdravom

Frank Coetan

KIRKLAND LAKE — ONT. CANADA

Pošiljam vam 3 dolarje kot naročnino za »Rodno grudo«; ker pa sem v zaostanku, si za kazen nalagam en dolar večjo naročnino.

Posebnih novic vam nimam poročati iz naše naselbine. Na društvenem polju nismo preveč aktivni, pazimo pa, da nam naša slavna »Vzajemna podpora zveza Bled« stalno napreduje tako po številu članstva kakor tudi v finančnem pogledu. Tudi naš mešani pevski zbor »Triglav«, kateri obstaja že nepretrgoma 22 let, še živi in se včasih oglasi s svojim ubranim petjem na radio postaji.

Prisrčno pozdravljam ves odbor Slovenske izseljenske matice, posebno pa pozdravljam Lojza Zdravja, katerega osebno poznam in upam, da se bomo srečali osebno novembra meseca, ker sem namenjen takrat obiskati našo milo domovino.

Vaš rojak

Nick Novak

Rojak Maks Frölich iz Oberhausna Osterfeld z ženo in sinom

SHARON PA.

Pošiljam vam štiri dolarje za enoletno obnovo naročnine za Frank Previc in za mene. Tu imamo neznosno vročino. Imamo pa tudi domotožje po Sloveniji in Ljubljani, kajti eno leto po lanskoletnem obisku je poteklo kar prehitro. Vas pozdravlja

Joseph Coelbar

LA MACHINE, NIEVRE-FRANCE

Ker je moja naročnina za »Rodno grudo« že potekla, naj vam plača rojak Selak, kateri se mudi na obisku v rojstni domovini. Pošiljam vam naročnino za enoletno naročnino za list »Rodno grudo«. List prejmem redno vsaki mesec, za kar vam najlepša hvala.

Prejmite, dragi rojaki in rojakinje, najlepše pozdrave od vedno vaše

Marije Dragan

PUEBLO COLORADO

Priloženo vam pošiljam »Money Order« v znesku 10 dolarjev kot naročnino za revijo »Rodna gruda«, in sicer za tri stare naročnike in za dva nova. Oprostite, ker vam že nisem prej poslal. Človek odlaša iz dneva v dan in tako gre hitro čas naprej. Zelo sem vam hvaležen, da nam niste ustavili pošiljanja »Rodne grude«, katera nam odpira pot do svoje rojstne domovine in po kateri se zblizujemo raztreseni izseljenci po vsem svetu. Imam zelo lepe spomine iz leta 1952, ko sem prvič po 40 letih stopil na slovensko zemljo in obiskal vas, prelepo Slovenijo in mojo rojstno domovino. Zakaj pa tudi ne? Ko ste bili vsi tako prijazni in ljubeznivi povsod, koderkoli sem hodil, tako da bi človek najraje ostal kar med vami. Mogoče se vidimo prihodnje leto zopet.

Prav tople pozdrave vam pošilja zvesti tovariš

Ludvik Jakše

OSHAWA ONT. CANADA

Pošiljam vam naročnino za list »Rodna gruda«. List se mi zelo dopade, zato želim postati naročnik. Do sedaj sem ga prejemal redno in se vam zahvaljujem na rednem dostavljanju.

Prejmite iskrene pozdrave

Mike Novak

LOS ANGELES 26 CALIF.

Pošiljam vam 4 dolarje za obnovo naročnine za list »Rodna gruda« za rojaka Albin Kar-

ničnik in rojakinjo Mezori. »Rodna gruda« se nam vsem zelo dopade in želimo, da bi še dolgo izhajala.

Prejmite vsi prav lepe pozdrave iz naše lepe in sončne Californije.

Mary Matjazich

SHEBOYGAN WISC.

Pošiljam vam 3 dolarje za list »Rodno grudo« kot naročnino za nazaj in vnaprej. »Rodno grudo« rada bĕrem in se v duhu sprehajam tam pod Otocami, kamor se zaradi slabega zdravlja ne upam podati na pot.

Pozdravljeni!

Marija Jamnik

EUCLID 25 OHIO

Pošiljam vam naročnino za mojega prijatelja za list »Rodno grudo«. Čital jo je pri meni in je bil zelo vesel ob spominu na lepo Slovenijo, katero je zapustil še v mladih letih. Tudi jaz se jo z veseljem spominjam, ko sem obiskala Slovenijo leta 1953, katere nisem videla že 43 let. Živimo v upanju, da vas zopet obiĕremo in se razveselimo v krogu naših domaĕih, saj se že staramo in zato ni veĕ mogoĕe dolgo odlašati.

Pozdravljeni in na svidenje!

Fani Brezovar

FONTANA CALIF.

Zdi se mi, da mi je naročnina za list »Rodna gruda« že potekla, zato vam pošiljam naročnino, ker ne bi rada, da mi list ustavite. List je zelo zanimiv in se vsem v Fontani zelo dopade.

Vas vse lepo pozdravljam!

Josephina Buzovec

Rojak Luis Prijatelj iz Sheridana, Minn. se je letos v domovini povzpel na oĕaka Triglava

NOYELELES LENS, PAS DE CALAIS, FRANCE

... knjige, katere ste mi poslali kot nagrado, sem v redu prejel. Darila sem bil zelo vesel ter se vam od vsega srca zahvaljujem, saj vse, karkoli nam pošljete iz naše mile domovine, ima veliko vrednost, pa najsibo to »Rodna gruda«, radijske oddaje ali pa obisk radijske skupine. Nikoli ne bomo pozabili radijske skupine, katera nas je obiskala. Dasi-ravno sem rojen v tujini, mi je bilo okrog srca tako ĕudno. Saj poznate to, kadar zaĕne ĕloveku srce biti hitreje in ga nekaj strese. To je slovenska pesem, to je slovenska kri, katera hrepeni po domovini.

Vas vse iskreno pozdravlja

Rudi Grandovec

Rojak John Milavec iz Cairnbrocka, Pens. z ženo Francko in hĕerkami Mary, Frances, Kirstin ter sinovi Andy, John, Joe

Erjavec Francka - svetovna prvakinja v kegljanju

Ježa nad Črnučami pri Ljubljani je tako majhna vas, da jo komaj najdeš na najboljših specialkah. V tej mali vasi, oddaljeni kakih 8 km od središča Ljubljane, prebiva Erjavec Francka, svetovna kegljaška prvakinja, ki si je ta naslov priborila na letošnjem svetovnem prvenstvu v Essenu.

Na majhni kmetiji svojega očeta je Francka preživela v družbi 5 bratov in sestra svojo mladost. Kmalu po osvoboditvi, ko je dovršila šole, je dobila zaposlitev pri velikem gradbenem podjetju »Gradisa«. Čeprav ni imela kakšnih posebnih šolskih kvalifikacij, se je z marljivostjo in vestnostjo pri delu povzpela na vedno odgovornejša mesta. Danes je zaposlena v meznem oddelku.

Leta 1950 je prvič v življenju dobila v roke kroglo in keglje. Podjetje »Gradisa« je ustanovilo svoj kegljaški krožek in tudi Erjavčevo so povabili, naj se pridruži drugim kegljačem. Njeni prvi lučaji so presenetili vse strokovnjake. Takoj so spoznali, da se v dekletu skriva velik talent za to športno panogo. Njena dobra fizična konstitucija, dovršen izmet krogle in od narave pravljen slog so dali slutiti, da se bo deklica razvilo v kegljačico velikih kvalit. In res se strokovnjaki niso zmotili: njena športna kaniera je šla strmo navzgor. Kmalu je postala članica slovenske, leta 1953 pa že državne reprezentance.

Toda kljub njenim naravnim darovom je bila pot do svetovne prvakinje še dolga. Prvi pouk v kegljanju ji je nudil njen stanovski tovariš Satler, tehnični referent kegljaške sekcije

»Gradisa«. Leta 1953 jo je vzel v »šolo« tov. Likovnik, priznani strokovnjak in mojster v tem športu. Počasi, a vztrajno je Francka izboljševala svoj slog in podirala vedno več kegljev. Trikrat na teden je redno trenirala, če ni imela družbe, je kar sama podirala keglje. Večkrat se je pridružila tudi fantom, ki so kegljali, jih kritično opazovala na tekmah ter se je pri tem od najboljših mojstrov mnogo naučila.

Letos septembra je Erjavčeva odpotovala kot članica drž. jugoslovanske reprezentance v Nemčijo, kjer je bilo v Essenu svetovno prvenstvo. Malokdo je bil pozoren na tiho in skromno dekle, ki je na prsih nosilo jugoslovanski državni grb. Toda Francka se ni ustrašila ostre konkurence, ni je potlačilo to, da je morala trenirati na drugih kegljiščih, medtem ko so se Nemke urile na tistem kegljišču, kjer je bilo svetovno prvenstvo in so lahko dobro spoznale vse lastnosti ter steze. Tekmovala je zelo mirno, brez strahu in borbeno. Rezultat te zbranosti je bilo največje število podrtih kegljev in prvo mesto na svetovnem prvenstvu. Med 36 izbranimi kegljačicami iz Zahodne in Vzhodne Nemčije, Avstrije, CSR in Jugoslavije si je skromna slovenska delavka priborila najvišjo športno trofejo.

Ko sem končal intervju z »novopečeno« svetovno prvakinjo, mi je še pokazala priznanje, ki si ga je priborila kot svetovna prvakinja — preprosto plaketo, kakršno lahko za nekaj novičev kupiš v vsaki trgovini. Res, svetovna prvakinja bi zaslužila nekoliko lepše priznanje, če drugega ne, vsaj primerno kolajno. Toda Francka je neverjetno skromna, niti z besedico ni omenila tega omalovaževanja. Na svoj naslov svetovne prvakinje pa je vendarle ponosna, saj si ga je priborila v poštenih športni borbi. In ponosna je tudi na to, da je s svojim uspehom spet enkrat dvignila ugled svoje domovine — Jugoslavije. P.

POIZVEDBA

Iščejo se podatki o ŠPOLAD Johanu, rojenemu 16. IX. 1871 v Gorici. Živel je v Franciji, kjer je tudi umrl. Kot nam je znano, je živel v bližini mesta Colombes (Seine). Kdor bi kaj vedel o pokojniku, prosimo, naj sporoči na naslov: Spolad Ignac, Borjana 23, Kobarid, Jugoslavija.

MATICI SO DAROVALI

Rems Anton, povratnik ZDA, 5 dolarjev, Gerge Oswerk iz Colorada, 3 dolarje, Mary Vogrin, Cleveland-Pivka na Krasu 5 dolarjev.

Iskrena hvala!

Prekmurski izseljenci, ki so letos obiskali rojstno domovino, v Murski Soboti, pred izletom po Prekmurju

R O J A K I !

Pohitite z naročili za

SLOVENSKI
IZSELJENSKI KOLEDAR

za leto 1956

KI SI JE PRIDOBIL ŽE MNOGO PRIJATELJEV
MED SLOVENSKIMI ROJAKI PO SVETU

Koledar je pester po vsebini in bogato opremljen z lepimi fotografijami iz vaše rojstne domovine in iz krajev, kjer živite in delate!

Cena koledarju je 2.50 dolarja za USA, 800 frankov za Francijo, 8 DM za Nemčijo, 8 holandskih guldenov za Holandijo, 2.50 USA dolarjev za Argentino in 450 din za Jugoslavijo. Kdor naroči deset koledarjev skupaj, plača samo devet koledarjev, eden mu ostane zastoj kot nagrada. Če jih naroči 20, plača samo 18 koledarjev in tako dalje. Kdorkoli prevzame zastopstvo za celo okrožje, naj nam sporoči in bomo z njim sklenili posebno ugodno pogodbo.

Dragi rojaki! Tudi letos je uredništvo koledarja določilo deset lepih nagrad za one naročnike, ki bodo v redu plačali naročnino za ta letnik.

Ob tej priliki pozivamo vse rojake, da pošiljajo uredništvu svoje dragocene spomine v zvezi z naselitvijo v novi domovini, o razvoju njihove naselbine ter o društvenem življenju v tej naselbini.

Vsa naročila kakor tudi dopise za prihodnji letnik koledarja pošiljajte na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

Ljubljana, Cankarjeva cesta 5, Jugoslavija

Grosistično trgovsko podjetje

Merkur

LJUBLJANA

Trubarjeva c. 29

nudi svojim cenjenim
odjemalcem veliko
izbiro modnega in
konfekcijskega blaga,
kakor tudi razno uvozno
blago po nizko-
konkurenčnih cenah
za kar se izvolite
prepričati osebno
v našem skladišču
na Trubarjevi cesti 29,
Ljubljana

Opatija

PUTNIK SLOVENIJA

potovalni urad

LJUBLJANA ■ TITOVA 4
JUGOSLAVIJA

Rojaki,

*ko prihajate na obisk v staro domovino,
udeležujte se naših avtobusnih krožnih potovanj
po Sloveniji in Jugoslaviji, ki jih
prirejamo za vas!*